FERDINANDI 2. ROMANORUM IMPERATORIS VIRTUTES A GULIELMO...

Wilhelm Lamormaini, Elias Widemann

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
23 A
45

86
C
45

Bibl. Suppr.

SODALIS IDEA MARIANI

DD.q. Dominis Sodalibus Cong.ⁱˢ B.V. Mariæ Aſsumptæ

BIBLIOTECA
R.
VITTORIO

FERDINANDI II.

Romanorum Imperatoris

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

VIRTVTES

A Gulielmo Lamormaini Societatis IESV *Sacerdote conſcriptæ.*

VIENNÆ AUSTRIÆ

Recuſæ

Sumptibus Veneradæ Sodalitatis Dominorum ſub Titulo B. M. Virginis Aſſumptæ.

Typis GREGORII GELBHAAR.

ANNO M. DC. XXXVIII.

FERDINANDVS II.

Natus Gracij anno 1578. die 9. Iulij.
Rex Boëmiæ coronatus Pragæ, anno 1617. die 29. Iunij.
Vngariæ, Poſonij; anno 1618. die 1. Iulij.
In Imperatorem electus Francofurti, anno 1619. die 28. Auguſti, & coronatus ibidem 8. die Septembris.
Obijt Viennæ. anno 1637. die 15. Februarij.
Totius vitæ ejus anni ſūt 58. menſes 7. dies 6.

Viduam reliquit Eleonoram Auguſtam, Mantuanam.
Superſtites ex Maria Anna Bavara, priori Conjuge, Liberos quatuor:
Ferdinandum III. Imperatorem, & ex hoc tres nepotes:
Leopoldum Gulielmum, Archiducem Epiſcopum:
Mariam Annam, Maximiliani Bavari Electoris Conjugem, & ex hac nepotem unum:
Cæciliam Renatam, Wladiſlao Poloniæ & Sueciæ Regi nuptam.

FER-

FERDINANDO III.
Auſtriaco, Romanorum Imperatori, Germaniæ, Vngariæ, & Boëmiæ Regi.

ANnue, Imperator Auguſte, ut ſub tuis Auſpicijs, præmaturus veluti partus, in lucem prodeat membrum iſtud, totius illius corporis, quod Optimi Parentis tui vitam im̃ortalitate dignam complectens, tibi, ſimillimo tanti Parentis filio, parturitur. Videbit, ſpero, Majeſtas Tua non illibenter, in charta hac adumbratas interim virtutes illas, quas in tela illa ditiſſima vitæ Parentis tui viviſſimis coloribus intextas, ipſemet cum admiratione & imitatione ſpectaſti. Imò id tibi continget, quod cuivis filio Patri ſuo ſimillimo; qui dum Parentem aſpicit, ſeipſum videt. Id enim Mundi de te judicium eſt. Tibi, tanquam totius aſſis hæredi, non Regna magis & Imperium, quàm Virtutes Patrias obveniſſe.

Sum-

Summa Privilegij Cæſarei.

SAcra Cæſarea Regiaq́; Majeſtas Ferdinandus III. die 8. Menſis Martij 1638. Poſonij, Adm. R. P. Gulielmo Lamormaini plenam facultatem, & poteſtatem dedit, libellum de ejuſdem Sacræ Cæſ: Majeſt: colendiſſimi Genitoris Imperatoris Ferdinandi II. glorioſiſſimæ recordationis virtutibus, qui vitæ illius quartus eſt ordine, conſcriptum, & jam ſuo loco reviſum, cenſum, & approbatum, intra omnes ſuæ Majeſtatis Provincias, & Regna, ac ſacrum Romanum Imperium, Latinè, Germanicè, Italicè, & Boëmicè, pro libitu imprimendi, ſine cujuſquam moleſtia, aut impedimento.

Ioannes Matthias Prikelmeyer.

G. Schidenitſch.

Facultas R. P. Provincialis.

EGo Joannes Rumer, Societatis JESV per Provinciam Auſtriæ Præpoſitus Provincialis , facta mihi poteſtate, ab Adm. R. P. N. Mutio Vitelleſco Præpoſito Generali , facultatem concedo , ut Liber Singularis de Virtutibus glorioſiſſimæ memoriæ Imperatoris Ferdinandi II. qui in eius vita quartus erit, à R. P. Gulielmo Lamormaini, ex eadem Societate JESV Sacerdote , & SS. Theologiæ Doctore conſcriptus, & à pluribus dictæ Societatis Patribus lectus & approbatus , ad ſatisfaciendum juſto deſiderio omnium illorum, qui illum expetunt & expectant , typis mandetur : ut tantæ in uno Imperatore Virtutes , ſint ad aliorum tum admirationem, tum imitationem. In cujus rei fidem, has literas manu noſtra ſubſcriptas, & Officij noſtri ſigillo munitas dedimus. Viennæ Auſtriæ 25. Martij 1638.

Joannes Rumer.

INDEX

INDEX CAPITVM.

Caput I. Fides & Catholicæ Religionis Zelus. pag. 1.
Cap. II. Spes & Fiducia in Deum. pag. 11.
Cap. III. Charitas in Deum. pag. 19.
Cap. IV. Pia Sacramentorum frequentia, ac Euchariſtiæ cultus. pag. 25.
Cap. V. Oratio, & Lectio ſacra. pag. 32.
Cap. VI. Conformitas voluntatis cum divina. pag. 44.
Cap. VII. Devotio erga Virginem Dei Matrem. pag. 49.
Cap. VIII. Devotio in Sanctos. pag, 57.
Cap. IX. Reverentia in Sacerdotes. p. 62.
Cap. X. Pietas erga Parentes, & ſuos. pag. 67.
Cap. XI. Humilitas, & ſui ipſius contemptus. pag. 74.
Cap. XII. Sinceritas, & animi Candor. pag. 80.
Cap. XIII. Contemptus honorum & opum. pag. 84.
Cap. XIV. Mortificatio, & Pœnit. p. 89.
Cap. XV. Caſtitas. pag. 94.
Cap. XVI Patientia. pag. 98.

Cap.

Cap. XVII. Conſtantia in adverſis æquè ac proſperis. pag. 104.
Cap. XVIII. Labores. pag. 110.
Cap. XIX. Recreationes. pag. 115.
Cap. XX. Prudentia, & gubernandi ratio. pag. 120.
Cap. XXI. Charitas in proximos & inimicos. pag. 126.
Cap. XXII. Humanitas & Benignitas in omnes. pag. 134.
Cap. XXIII. Juſtitia cum Clem. p. 139.
Cap. XXIV. Liberalitas ac Munificentia. pag. 144.
Cap. XXV. Amor ac Beneficia in Clerum, ac Religioſas Familias. 149.
Cap. XXVI. Beneficia in paup. p. 161.
Cap. XXVII. Studium Literas promovendi. pag. 167.
Cap. XXVIII. Quædam in Ferdinando mira. pag. 170.
Cap. XXIX. Singularis divinæ Protectionis argumenta. pag. 176.
Cap. XXX. Summorum Virorum Teſtimonia. pag. 182.

PRÆ-

PRÆFATIO ad Lecto-rem.

FErdinandi Secundi Vitam, aliorum quà voto, quà imperio ſcribendam ſuſcepi, & quatuor libris, propitio Numine, abſolvam. Primo exponam ejus Natales, & totius Adoleſcentiæ exercitationes. Secundo, quemadmodum ſuas Hereditarias Provincias Princeps adminiſtraverit. Tertio, quæ geſſerit Imperator. Dũ hæc ago; iſtum, Lector benevole, De ejus Virtutibus accipe libellum, qui in ordine quartus erit. Hunc interim, dum opus integrum, plures ob cauſas adhuc producere non licet,

cet, ad tuam orexin vel temperandam, vel, ſi mauis, acuendam lege; & ſummam Imperatoris, quem jure merito Apoſtolicum dixeris, Virtutem cognoſce. Invenies quæ & mirari poſſis, & cum fructu imitari. Hoc igitur libello, Ferdinandi Virtutem, ſuas tributam in partes, paullò exactius conabor explicare. ejus enim ego totis triginta & octo annis Græcij, Viennæ, alibi, præſens, neq; omnino incurius ſpectator fui. Videbor fortaſſe alicui aliquando minutiora, ac ferè minima proſequi: Sed minima non ſunt, quæ ſolidæ virtutis ſunt argumenta: & quæ in homine privato exigua cenſeri fortaſſe poſſent, ea in Maximo Principe exigua videri nec poſſunt, nec debent. In Giganteo corpore etiam articuli magni ſunt, & admirationem pariunt. Iam verò in exponendis Ferdinandi virtutibus, primo loco exhibebo eas, quæ peculiari ratione Deum

Tres ordines virtutum Ferdinãdi.

ſpectant

ſpectant & Cælites, ac eos, qui Deo Cælitibusq́; honore cenſentur pro- ximiores: ſecundo eas, quæ ipſum habentis animum perficientes, non tam aliis quàm habenti proſpici- unt: ultimo tandem eas enarrabo, quæ in alios etiam derivantur. Co- ronidem vitæ ponent, ſummorum virorum de Ferdinandi Vir- tute ac laudibus te- ſtimonia præ- clara.

FER-

FERDINANDUS SECUN-
dus Felic. Record. Im-
perator

Bis propria manu, in Albo Congregationis B. M. Virginis Aſſumptæ, quæ in Domo eſt Profeſſa Societatis JESV Viennæ, nomen ſuum inſcripſit.

Semel quà Rex
hiſce verbis.

Anno Domini M. DC. XVIII. die 7. Novemb.

Ferdinandus Hũgariæ Bohemiæque Rex, Archidux Auſtriæ, Sodalis Beatiſſimæ Dei Genitricis Virginis Mariæ ſcripſit. Sub cujus præſidium ſe ſemper commendat.

Iterum quà Imperator
hiſcè verbis.

M. DC. XXIV.

Ferdinandus II. Confrater Sodalitatis B. M. V. Sub cujus præſidium ſe quam devotiſſimè commendat.

PIIS MANIBUS
FERDINANDI SECUNDI B. M. IMperatoris.

PAtere pie Ferdinande, ſine dubio jam glorioſe, vitam tuam cum ſuis virtutibus, prodire in lucem Sodalitatis tuæ, ſub Titulo Beatiſſimæ Virginis Aſſumptæ: à qua Sodales, tanquam ab Illuſtri IDEA, ſuo quodam quaſi hæreditario communis Sodalitatis jure, veræ ac ſolidæ virtutis Spiritum & robur accipiant. Quamvis enim bonorum tuorum omnium, atq; adeo etiam virtutum, Magnus Cæſar FERDINANDUS III, ſuaviſſimus Filius tuus, in ſolidum ſit

ſit & ex aſſe hæres; nihil tamen de hæreditate iſta fiet minus, etiamſi nos Sodales, ab hac effigie, virtutis ſplendorem mutuemus. In bonis quidem Fortunæ, tanto Hæredem minor manet portio, quanto Alienus, de hæreditate decerpit amplius: non tamen res perinde habet in bonis Animi; uti ſunt Virtutes; quæ alia non poſſunt hæreditate acquiri, quã imitatione. Quo igitur modo Ferdinandus III. adeoq; etiam cætera Ser.ma Proles Tuâ, virtutum Paternarum omnium veſtigia legentes, eas omnes imitatione faciunt ſuas; & ita quidem, ut nihil inde tibi incom̃odent, nihil detrahant; ſed tua tibi Virtutum tuarum omnium poſſeſſio, maneat integra; ita vero etiam, nos Sodales, earundem Virtutum IDEAM, egregia nuper Authoris fide, vivis ac veris coloribus expreſſam & impreſſam; ea cupimus Imitationis hæreditate conſequi; ut nihil propterea decerpatur, vel Auguſtæ Proli Tuæ, de hæreditate, quã ipſi totam optamus eſſe ſacroſanctam; Vel etiam Tibi Ferdinande

Secunde; cui vel inde, major potius addetur bona gratia : quippe qui, quotquot Sodales, exemplo Virtutis Tuæ, feceris Tibi ſimiles; totidem ſis adjuncturus, ad Beatitatis Tuæ cumulum, Laureolas in Cælo.

Æternum devotiſſima

SODALITAS B. M. V.
Aſſumptæ in Domo
Profeſſa Societatis IESV
Viennæ.

FER-

FERDINANDI II.

VIRTUTES.

Fides, & Catholicæ Religionis Zelus.

CAPUT I.

FIDES IN DEUM Chriſtianæ vitæ fundamentum & origo, ſine qua, ut Apoſtolus ait, impoſſibile eſt placere Deo, eximia, ſuiſque abſoluta numeris Ferdinando fuit. Illa non modò in mente, ſed in ejus etiam bonis operibus vixit. In tanta tot Principum ac Procerum Acatholicorum, quibuſcũ illi fuit agendum, multitudine, in tanta eorundem pertinacia; ne quidem levis unquã illi contra Catholicæ Religionis veritatem vel dubitatio vel tentatio irrepſit. Vidit complures,

vulgò non inſipientes habitos, malle poſſeſſionibus divenditis ſolum vertere, quàm ad Catholicos tranſire: ipſe tamen ne minimùm quidem eorum vel ſententiâ, vel authoritate vnquam commotus eſt. Eo tempore, quo illi patriam & commoda Catholicæ Religionis odio poſthabebant, Ferdinandus ſæpiſſime profeſſus eſt, ſe verò paratum pro quovis Romanæ Fidei articulo cruciatus, imò & mortem ipſam oppetere.

Ferdinandus pro quouis Fidei articulo paratus eſt mori.

Ex firma hac vivaq; in Deum Fide, qua ejus animus Deo diviniſque myſterijs adhæſerat, ortus eſt ardens ille Catholicæ Religionis tuendæ ac propagandæ Zelus, quo etiam laudatiſſimos Imperatores, qui eum anteceſſerunt, aut vicit, aut æquavit, & ſucceſſoribus dignum imitatione exemplum reliquit. Annos

natus

natus non plures viginti, (quod alibi dictum eſt,) in ipſo ſuſcepti Regiminis exordio, Laureti in agro Piceno, coram Virgine Matre, Deo vovit, vel cum vitæ diſcrimine abacturum ſe è Styria, Carinthia, Carniolia, Sectas, Sectarumq́; Magiſtros. Tertio ſupra quadrageſimum anno, Vngariæ Bohemiæq́; jam Rex, & Cæſar, idem ſe in Bohemia, illiqúe Regno adjunctis Provincijs acturum, Cellis (vbi in Styriæ ac Auſtriæ finibus præcipua religione Virgo colitur,) ſanctè conſtanterq́; vovit. Tandem octo ferè ante obitum annis obſtrinxit ſe voto, nullis defuturum occaſionibus, quas Deus dignaretur offerre, quin Fidem Catholicam in Vngaria, olim ut Catholiciſſimâ ac pijſſimâ, ſic ſub Beatiſſimæ Virginis patrocinio fortiſſimâ feliciſſimaqúe, protegeret, & mo-

Vouet Prædicātiũ è ſuis Prouincijs abactionem.

Item è toto Boemia Regno.

Promeſſionē̃ deniſque Fidei in Vngaria.

 dis me-

dis medijſque licitis ac honeſtis propagaret. Ad ſimile votum edendum invitavit, ac induxit è Cõſiliarijs eum, cujus opera maximè vtebatur, ut ſcilicet promitteret ſe advigilaturum, & pro viribus Cæſaris Zelo cooperaturum.

Haud ſegniùs reſtituendæ Religionis Votum Deo reddidit, quàm concepit. Primò, ut alibi vidimus, Styriam, Carinthiam, Carnioliam penitùs expurgavit. Deinde ex Bohemiæ Regno, & Moravia, & ex utraque Auſtria Acatholicos Prædicatores omnes dimiſit, Catholicoſque ſuffecit, eo animarum proventu, ut nonnulli abſque temeritate ſe affirmare poſſe exiſtiment Ferdinandi Zelo ac operâ, centies centena millia hominum ad Eccleſiæ Catholicæ gremium & caulas eſſe revocata; adeoque Ferdinandum

Putatur centies centena millia hominũ ad Eccleſiam reduxiſſe.

nandum omni jure poſſe ac debere harum Provinciarum Apoſtolum dici, aut Apoſtolici Imperatoris cognomento decorari. In Vngaria ac Sileſia ea reparandæ Catholicæ Fidei jecit fundamenta, quibus hodie ſtrenuè Ferdinandus III. paternæ æmulus pietatis ſuperædificat.

Imperator Apoſtolicus,

Zelus hic reparandæ Religionis eò evaſit, ut cætera omnia commoda Catholicæ Fidei tuendæ propagandæque poſthaberet. Sæpe voce, ſæpe ſcripto teſtatus eſt, ſuis ſe Provincijs Regniſq; renuntiaturum citius ac libentius, quàm ſcienter amplificandæ Fidei occaſionem neglecturum; malle ſolo pane & aqua vitam trahere; malle cum Conjuge ac liberis ſolo ſcipione inſtructum, ire in exilium; malle oſtiatim panem mendicare; malle in fruſta concîdi ac diſcerpi; quàm inju-

Pro Fide Catholica Zelus.

tiam Deo Eccleſiæq; ab Hæreticis, in ſubditis ſibi Provincijs hactenus illatam, diutius perferre.

Pulſis è Styria Acatholicis Præconibus, quidam Provincialium Secretarius, ſive ſuperſtitione, ſive Procerum Acatholicorum precibus ac promiſſis adactus, auſus eſt Dominicis diebus Græcij, in Provinciæ palatio, Lutheranas conciones prælegere, auditoreſq; qui frequentes è Nobilitate aderant, in Hæreſi confirmare. Statim ac id Ferdinandus reſcivit, ſeverè prohibuit: ac ne Decreto audacior aliquis illuderet, ſui ipſius corporis cuſtodes armigeros, juſſit pro palatij foribus excubare, adituque venientes prohibere. Memoriâ digniſſima ſunt verba, quæ adjecit: oppetiturũ ſe mortem libentiùs quàm poſt tot ſerias inhibitiones, ſuis ſubditis, ſuo in conſpe-

ctu,

ctu, Acatholicũ hoc quale quale publicum exercitium permiſſurum.

Agebatur in Sileſia de pace cũ Acatholicis Principibus componenda. Fridlandiæ Dux, penes quem belli adminiſtrandi ſum̃a poſt Imperatorem poteſtas erat, eam vrgere dicebatur. Ferdinandus reſtituendæ tranquillitatis ac quietis cupidiſſimus, pacem amabat, & verò etiam miſſis legatis curabat. Fuêre interea qui ſuggererent, nec à Fridlando ſincerè rem agi, nec è bono Religionis eam pacem futuram. Cupidiſſimus propugnandæ Religionis Imperator illicò in genua ſe dejecit, & Beatiſſimam Virginem eſt obteſtatus, ſi pax illa ejus Filio ipſiq; non eſſet grata; ſi Catholicæ Fidei pernicioſa; averteret illam porrò, ac perturbaret, quibuſcunque demùm rationibus,

Pacē amat ſed gratam Deo.

modis ac medijs; etiam, ſi opus ſit, difficilibus & cæteroqui parum gratis.

Non facile eſt referre, quo perfundebatur gaudio, cùm è Proceribus aliquem, abjuratâ Hæreſi, ad veram veniſſe Eccleſiam inaudiebat. Non modò viribus omnibus datâ occaſione Magnates ipſemet ad Fidem provocabat, aptiſq; magiſtris erudiendos attribuebat, verûmetiam hos Fidei magiſtros ad ſe advocabat, & eorum, de quibus agebatur, conditionem ingeniumq; edocebat, ac viam monſtrabat, qua eos ad Fidem reduci poſſe ſperaret; veræ tandem Eccleſiæ reſtitutos, planè hilaris lætuſque excipiebat. Libet hîc verba è multis pauca ſubtexere, quibus Pragâ per literas propria exaratas manu, Anno 1623. Rudolpho â Tieffenbach Baroni Auſtriaco, præſtanti militum

Modos inquirit Magnates ad Eccleſiã reducẽdi.

Reverſis ad Eccleſiã gratulatur.

litum Ductori, Vieñæ degenti, ad Catholicam Fidem reditum gratulatus eſt. *Exoſcularer* inquit, *tui capitis verticem, ſi tibi præſens eſſem.*

Vix poſſum alio clariùs argumento Ferdinandi in Deum Fidem, Zelumque Religionis teſtari, quàm adſcriptâ hic Codicilli parte, quem vltimæ voluntati adjecit. In hæc verba Heredem ac ſucceſſores non tàm alloquitur, quàm adjurat. *Etſi Nos Ferdinandus II. Imperator, vrgentibus ex cauſis, noſtrum teſtamentum ac ultimam voluntatem ſcripto conſignari jam curavimus: Dei tamen, noſtri, & benefactoris ſummi, & Patris benevoli honor, quem procurare ex gratitudine propter accepta beneficia tenemur, impulit nos, ut univerſalem Heredem noſtrum, dilectum Filium Ferdinandum Erneſtum, & poſt illum futuros ſuc-*

Heredi filio Catholicã Fidẽ Codicillo commendat.

 ros ſuc-

ros ſucceſſores, iterum novoq́ hoc Codicillo, paternè ardenterq́ moneremus, ut Provincias noſtras, populoſqúe, quos eis ſubditos relinquimus, commendatos ex corde habeant: eos in noſtra Vera, Apoſtolica, Romana, in qua ſola ſalus eſt, Catholica Fide conſervent: Sectas omnes, pravas & falſas doctrinas, imò quidquid his aditum, cauſam, occaſionem aperire poſſet, ſeriò, omni ſtudio, omni conatu avertant, impediant. Hæc & plura alia in Codicillo Ferdinandus. Intelligere porrò ex his licet, quo Zelo amplificandæ, tuendæq; veræ Fidei flagraverit, qui non modò vivus id ſtrenuè curavit, ſed etiam moriens ab Herede, ut ultimam ſuam voluntatem, curari præcepit.

Spes

Spes & Fiducia in Deum.

CAPUT II.

SI quam aliam virtutem plenis, ut ajunt, manibus Ferdinando Deus contulit, Spem certè & Fiduciam infudit vberrime. Dei gratia fretus, & Redemptoris pretioſo ſangvine ac meritis, ſemper ſaluti ſuæ procurandæ operam naviter impendit, ſpe plenus fore, ut æternam ab æquiſſimo Judice ac miſericordiarum Patre aſſequeretur coronã, quam *Legitimè certantibus* ab eo tribui, etiam publico ipſe ſymbolo teſtatus eſt. Nihil occurrit unquam, quamvis arduum ac perdifficile, in quo Deum ſibi propitium non polliceretur. Hinc illud in rebus omnibus, exiguisq́, mediocribus, maximis, ad Deum, *In arduis Deo fidebat.*

 Virgi-

Virginemq́; Matrem, Cæliteſq́; patronos perfugium. Hoc enim planè habuit perpetuum, humana media ad effectum conſequendum adhibere diligentiſſimé: ante omnia tamen rem Deo commendare, ac inprimis ab eo felicem ſperare ac præſtolari eventum.

Longum hîc eſſet rem frequẽtiſſimam exemplis omnibus velle confirmare. Plura occurrerent, quàm propoſita brevitas patiatur. Anno 1619. menſe Junio, Henricus Matthæus Comes Turrianus, trajecto Danubio, Boëmorum rebellium exercitum ad Viennam, adeoque etiam in ſuburbijs ipſis collocârat. Conſpirantibus cum Turriano non paucis, qui in ipſa vrbe degebant, graviſſimum Ferdinando periculum imminebat. Hæc inter ad aulam ſe contulit P, Bartholomæus

mæus Villerius è Societate Jesv, Ferdinando tunc Regi à ſacris confeſſionibus, petijtque ſuum Regi adventum à primo Camerario indicari. Is dum conclavis, in quo Rex degebat, januam tacitus aperit, mirum planè ſpectaculū, Regem intuetur ante Chriſti è cruce pendētis effigiem, humi pronum, dejectumq́; jacere. Spectaculo attonitus, Patri Villerio quod viderat aut refert, aut oſtendit, jubetq́ne tantiſper morari. Sub hæc in Regium conclave Pater inducitur. Tum Rex: *Verſabar*, inquit, *Pater, in periculis, quæ domi foriſq́; imminent, recogitandis: voluebam animo hoſtium in ſuburbijs conatus, Acatholicorum in civitate molitiones, quas exactè novi. Cùm nullum ab hominibus præſens viderem præſidium: ad Deum confugi, quod ſoleo; dejeci me ante crucem; meum* *Domi-*

Ante Chriſti effigiem proſtratus erat.

Dominum adoravi; his planè verbis illum ſum allocutus. Domine Ieſu Chriſte, generis humani Redemptor, tu qui corda intueris, nôſti, me non meam, ſed unicam tuam quærere gloriam. Tamen ſi tibi gratum eſt, his anguſtijs, & hoc hoſtium conatu me deprimere, pudore ſuffundere, hominibus contemnendum dare; non recuſo: fiat voluntas tua: habes me indignum tuum famulum, ad nutum quemque promptum paratumqúe. Has preces vix exſolvi, & ſumma Spe plenus fui. Mirâm animo tranquillitatem fecit Deus. Irritos conatus hoſtium, ita ſpero, Deus efficiet.

Hæc ſuo confeſſario Rex Ferdinandus: quem Fiducia non fefellit. Illicò enim adfuit, ut alibi retuli, auxilium, quo & vim & dolos hoſtium Deus fregit ac animos bonorum omnium erexit. Scio privatè ac publicè dictum

ctum à multis, Chriſtum è cruce pendentem fuiſſe aliquando cum Ferdinando locutum, juſſiſſeque bene de rebus ſperare. Hac ſuper re nihil habeo quod affirmem, vel negem. Si verum eſt, quod adſtruitur à multis; id, ſicut & plura fortè alia, Ferdinandi modeſtia ac humilitas, quoad potuit occultavit. Sed redeamus ad Ferdinandi in Deum Fiduciam.

Fama Chriſtū è cruce Ferdinādo locutum.

Quo tempore de Fridlandi conjuratione & machinationibus, ac de ſuo diſcrimine nuntium accepit Ferdinandus: iniquo facinore hominis, ut par erat, commotus eſt; verùm qui Spem omnem in Deo poſitam habebat, nihil habuit prius quàm divinum implorare auxilium. Diſſimulata cauſa, Religioſis omnibus Familijs preces indixit; uno Deo inſpirante votum concepit, Domuique Probationis Societatis

Voto, & precibus Religioſorum, ſummo periculo eximitur.

JESV ad S. Annæ, quæ fundationi ſufficerent, ſe tributurũ, DEO ſpopondit. Tantam poſthæc felicis eventus Spem hauſit, ut alterâ ad ſe luce venientem Confeſſarium, divini jam penè certus patrocinij, his verbis compellârit. *Pater, moneat me opportuno tempore, votum ut perſolvam: vovi heri dotem Domui Probationis S. Annæ, ex hoc periculo ubi evaſero: evadam autem, ut ſpero, brevi.*

Allatum eſt aliquando, complures Reges, Principes, Reſpub: icto fœdere in ejus damna conſpiraſſe. Narravit paulò poſt hæc ipſe alicui ex familiaribus; narrationi ſubjecit: *Agant, quod lubet: ſpero fore, ut quâ facilitate ſal aquâ, eâ conſpiratio iſthæc omnis divino patrocinio diſſolvatur.*

Allatæ erant literæ Ratisbonam, vbi erat Imperator, quibus certo

certo certiûs aſſerebatur, etiam Angliæ Regem totis viribus in Cæſarem arma moturum. Has Ferdinandus cùm legiſſet, & qui legendas dederat, interrogaret, quid demum fiet? *Deus*, inquit ipſe, *in cælo eſt*. Hæc verba tametſi ſæpe in hujuſmodi occaſionibus uſurpavit: nunquam tamen de cæleſtis patrocinij ſpe magnificentiùs videtur locutus, quàm cùm Græcium Francofurto renuntiatus Cæſar redijt. Hîc rerum difficultatibus victi dejectique nonnulli, cùm inclamarent; vix ullam inveniri rationem, quâ aut præſentia mala averterentur, aut imminentia propulſarentur; Ferdinandus ad majeſtatem ſimulque lætitiam compoſitus, *Laboratum eſt*, inquit, *etiam aliàs olim, & his, & pejoribus: novimus Deo non defuiſſe modos, quibus conſilia hominum machi-*

Aureum dictum Ferdinandi.

machinaſq́ue deijceret, quò Eccleſiam ſuoſq; ſervos propugnaret: hodie nec Deo eſt imminuta potentia; nec deterior facta voluntas; eodem ſuo hodie ſedet in ſolio, quo olim; æquè potens, æquè bonus; ſpero in dies meliora.

De hac Cæſaris in Deum Fiduciâ vna fuit Procerum, militum, civium opinio; illam in Deo Cælitibúſque altiſſimas poſuiſſe radices; Ferdinandum Deo ſic crediſſe, ut meruerit, quoties expetijt, toties divinum patrocinium experiri. Sæpius, cùm Cæſar inſigni aliquo facinore publicè pietatem exerceret, ea vox repetita & audita multorum eſt,

Hodie Cæſar hoſtium millia aliquot profligavit.

Chari-

Charitas in Deum.

Caput III.

ASſidua, de qua ſuo loco erit ſermo, rerum divinarum, Deique contemplatione aſſecutus fuerat Ferdinandus, ut intelligeret ſummum illud Bonum amore dignum eſſe ardentiſſimo; & qui Seraphim deceret, ne dicam mortales. Lumini huic, quo bonorum omnium fontem Deum noverat, parem in Deum Charitatem exhibere ſemper contendit; ipſaq; in ara cordis ſeipſum quotidie amoris flamma conabatur incendere, ut gratum Deo fieret holocauſtum.

Amantium cùm illud maximè ſit, ejus, quem amant, honorem gloriamq; enixè curare: in hoc ſtudium omne operamque poſuit, ut Dei ſui gloriam, decus, nomenq;

nomenq; augeret in terris. Dignum memoriâ planè eſt, quod iterum ac tertiò affirmavit: Dei gloriam ſibi ſic eſſe cordi, ut illius augmentum, ſi noſſet ſuo decremento poſſe comparari, non cunctaretur ſolio decedere, Coronas ac Sceptra deponere, ad vitam privatam delabi; ad miſerias redigi; ad mortem contemptu & probris plenam. Cùm preces ad Deum ab alijs poſtulabat, non petebat ſibi hoc illudúe à Deo obtineri, in quod ferè humanus fertur affectus, ſed ut demùm id fieret, quo Dei gloria apud homines augeretur.

Diuina gloria Imperium poſtponit & vitã.

Semper deteſtatus eſt id omne, quo ſciebat Deum poſſe offendi. Culpam omnem, ac lethale inprimis peccatum, ita cavit, ut malorum maximum. Neque verò crimina, quibus divina bonitas & majeſtas læditur, in ſe tantùm

tùm odit, verùm & in alijs. Extant ejus quamplurima in blaſphemias, perjuria, ſacrilegia, adulteria, nõ tàm reſcripta, quàm ardentiſſimi in Deum amoris documenta. Quicunque in ejus acta paulò attentiùs inſpexerunt, vidêre graviſſimè illum turbari ac cruciari, quoties vel irreverenter Dei nomen ab aliquo uſurpatum, vel cum contumelia traductum audivit. Huc referendum eſt, Principem alioqui mitiſſimum ſolitum pœnas graviſſimas exigere ab ijs, quos audaciores in Numinis contemptum advertiſſet.

Addamus & tertium eximiæ in Deum Charitatis argumentum. Nullâ æquè re lætabatur, ac Dei ſui cultu ac reverentia. Quando templa celebrari, frequentari Myſteria, divini verbi præconibus frequentes adeſſe

homi-

homines, maximè verò quando Euchariſtiam ibi coli vel audiebat, vel videbat, ubi Hæreſis eam antè deſpexerat: tunc verò gaudere, exilire, triumphare. Anno 1630. Styræ ac Welſij: rurſus anno 1636. Laureaci ac Lincij, Auſtriæ ſuperioris Urbibus, ad Comitia cùm Ratisbonam iret, ſubſtitit, ut ſupplicationibus intereſſet, quibus in triumphum octo integros dies in Euchariſtia Deus homo defertur. Adfuêre ijs ſupplicationibus ex Auſtria ſuperiori vniverſa, mortalium plurimi, & verò pietatis non vulgaris ſignificatione. Populi frequentiam ac pietatem primùm cum voluptate, cõtemplatus eſt Cæſar, deinde ad familiarem ſacerdotem converſus, *quanta*, inquit, *quamque liquida exiſtimas me perfundi lætitia, Pater, cùm ante meum obitum hoc loco,* (Lincij ac-

Chriſti in Euchariſtiâ cultu ſummopere exultat.

cij accidit) *vbi non ita pridem in venerandam, & ſacroſanctam Euchariſtiam acerbè ac impiè declamabatur; unde veluti è malorum quadam ſcaturigine alij ac alij errores, aliæ poſt alias rebelliones emergebant, coràm ac præſens video Deo ſupplicantium cœtus pijſſimos, Proceresq́; ac cives debitum Deo in Euchariſtia, ſpectante me, cultum perſolvere? hoc verò mihi gaudiorum omnium gaudium ita jucundũ accidit, ut lacrymas continere non potuerim*. Iſta Ferdinandus Imperator; eâ tùm cordis teneritudine, tùm oris, oculorum, totiuſque vultus ad pietatem compoſiti habitudine pronuntiavit, ut ille ipſe, cui dicebantur, Sacerdos ægrè à lacrymis temperare potuerit.

Cùm pro quovis accepto beneficio gratus Deo eſſe cuperet, ſingulis annis, Natali ſuo redeunte die

Recolit quotannis natalē ſuum diem.

te die, hoc impenſiùs agebat. Colebat ea die ſingulariter Deum, vitæq́; Authori, ob conſervatam ad eum annum vitam, gratias agebat maximas: eaſdem quovis modo poſſet ut referret, ad aras agente Sacerdote, tot offerebat taleros, quot numerabat annos. Eodem die venientes ad ſe è Religioſis Familijs, qui ſociorum nomine preces deferebant, quibus illi & pro conſervato Cæſare gratias Deo agebant, & ut diutius conſervatum vellet obſecrabant, planè benevolè ac peramanter, nec ſine voluptate excipiebat. *Idverò*, ajebat, *mihi percharum eſt, nanciſci homines, qui me in gratijs, quas debeo, nec pares poſſum, Deo agendis juvent.*

Pia Sa-

Pia Sacramentorum frequentia, ac Euchariſtiæ cultus.

CAPVT. IV.

SAcramenta uberrimos eſſe fontes, è quibus bona cæleſtia in mortales profluunt, ſemper exiſtimavit. Vt divinæ gratiæ cupidiſſimus fuit, ita plane frequens hos fontes adijt. Quinquageſies minimùm annis ſingulis & exomologeſin facere, & Synaxin ſumere cùm fuerit ſolitus, id verò vſurpabat vel maximè ſolennioribus Chriſti, Virginis Matris, Apoſtolorum, eorumque Cælitum, quos in Patronos elegerat, feſtis diebus: tùm ſanctioribus quibuſdam añi temporibus, Quadrageſimæ ſcilicet & Adventus, quando Dominicis

Sæpiſſimè per annum ſacramẽta frequentabat.

ſingulis diebus, incidentibuſque feſtis, & Pænitentia animum ſanabat, & Euchariſtia reficiebat.

Modus parandi ſe ad Cōfeſſionē.

Seriò ac diligenter, non tamen anxiè, vtrique Sacramento parabat ſeſe. Ante Confeſſionem in amaritudine culpas recolebat: nec antè ad Sacerdotis pedes accidit, quin priùs ab Eleonora Auguſta conjuge, ſi adeſſet, piorum ex more, veniam fuiſſet precatus, ſi qua illam re læſiſſet aut verbo. Veſperi ante Synaxin percipiendam, ſeveriore abſtinentiâ cænulam accîdit, niſi abſolutum jejunium eo die religio imperavit. Ipſo Euchariſtiæ ſuſcipiendæ tempore tantum ardorem, pietatem tantam, tot ſuſpiria, tot lacrymas præſeferabat, ut incenſus Dei amore animus, planè è corpore, ſervatori ſuo obvius ire velle videretur. Cùm anno ſalutis 1624. Sanctioris

 hebdo-

hebdomadæ feria quinta peccata confiteri, & Chriſti Corpus publicè, ut habebat in more, participare ſtatuiſſet; auditâ (fuit vanus rumor,) Confeſſarij abſentiâ, timuit ne voto fruſtraretur ſuo: hoc verò Sacroſanctæ Euchariſtiæ illo die percipiendæ adeò inflammatum fuit deſiderium, ut illicò toto corpore cœperit ſudore perfundi. Fluebat adhuc ſudor, cùm Confeſſarius adfuit, ſuaque manu, ipſo Cæſare invitante, tetigit aquas indices ignis, quem Deus in animo pio excitaverat. *Deſiderium Euchariſtiæ.*

Hæc Sacramenta cùm frequens ac piè adierit, non defuit alijs etiam adminiſtrandis, qua licuit ratione, piè itidem ſancteque cooperari. E ſacro fonte, toties libens infantes ſuſcepit, quoties vel è Proceribus, vel etiam è famulis domeſticis aliquis id ex-

petijt. Si quando Regnorum curis præpeditus, adeſſe non potuit; elegit ex optimatibus, quem ſuo nomine juberet, pio munere defungi. Sacro Chriſmate ſolenni ritu Confirmandos, etiam cum voluptate obtulit Antiſtiti; ea ipſa manu, qua Sceptrum tulit, faſcia eorum frontem obſtrinxit. Id Officij Chriſtiano Gulielmo Marchioni Brandenburgico, paulò antè Catholicis adſcripto, cùm præſtaret in Oratorio Collegij Viennenſis Societatis JESV; tantà in utroque pietas exarſit, ut neuter lacrymas cohibere potuerit.

Memorã dum pietatis exemplũ.

Exigit locus hic, ut ſolennem Auſtriacis Principibus in Eucharistiam cultum ac reverentiam, Ferdinando II. non modò non defuiſſe, ſed planè præ cæteris quam plurimis fuiſſe oſtendam. Recurrente tempore, quo Chri-

ſtiano-

ſtianorum pietas, octo integros dies Euchariſtiæ colendæ ornandæque attribuit, nunquam Ferdinandus à ſupplicationibus abfuit: pedes, nudo capite, ſola florea redimitus corona, facem dextra præferens, quotannis Deo ſuo triumphanti famulatus eſt. Accidit aliquando, ut diutius geſtatâ face, brachium manuſque intumuerit. Subſecuta die ſupplicationi intereſſe alteri cùm vellet, maleque affectum brachium è collo ſuſpenſum haberet, è Proceribus aliquis, Cæſari à face ferenda, ea die ceſſandum aſſeruit; at ipſe, *ſupereſt*, inquit, *adhuc manus altera, qua Deo ſerviam.*

Chriſto in Euchariſtiâ triumphanti famulari ſolitus eſt.

Quando aut exeunti, aut redeunti in aulam occcurrebat Sacerdos Euchariſtiam deferens, Rudolphi I. imitabatur exemplum. Illicò venerabundus exiliebat curru, fixis etiam lutulenta in

Rudolphi I. exemplum ſecutus.

ta in humo genibus, Deum adorabat: Sacerdotem ſive ad ægrotum ab Eccleſia, ſive ab illo ad hanc euntem, pedes proſequebatur. Græcij in Euchariſtiam cùm incidiſſet, non modò Presbytero, ad infimæ ſortis hominem in ſuburbium properanti, præſtò fuit, ſed ægroti etiam paupertatem mirifica liberalitate erexit.

Turbatis rebus Euchariſtiã curabat exponi.

Plurima illi in tanta Regnorum turbatione, belliſque difficilia & gravia cùm occurrerint, hoc habuit in omnibus ſolenne; ad præſentem divini Numinis opem impetrandam, publicum Euchariſtiæ cultum indicere. Itaque ſæpiſſimè modò in uno, modò pluribus in templis, ipſoque non rarò Aulæ Sacello, Euchariſtiam juſſit publicè proponi colique. Ipſe cæteris ut præiret exemplo, integras ante illam horas dejectus, in genua humillimè ſuppli-

ſupplicavit Deo. Statas quadra-
ginta horarum preces; tribus an-
te cineres diebus, in Societatis
Jesv templis inſtitui ſolitas, fre-
quentavit quotannis, Deoque in
Euchariſtia tunc deſeruijt profu-
ſiùs, cùm alij voluptatibus indul-
gent liberiùs.

Miſſæ, hoc eſt, Sacrificio, in
quo ille ipſe eſt victima, qui ſum-
mus æternuſq; Sacerdos eſt, non
modò intererat puro corde, ac
reverenter, ſed amavit etiam eos
potiſſimùm coram ſe Sacris ope-
rari, quos credidit Deo à pietate
ac Sanctimonia comendari. Ve-
lim nulli unquam excidere, quod
adſcribo. Neſcio qua ex cauſa
factum eſt, ut ex ijs, qui à Sacris
Cæſari erant, nemo aliquando a-
deſſet. Ergo loci, in quo Aula e-
rat, Sacellanus; ab eo, cui incum-
bit providere, invitatus eſt ad
Miſſam coram Cæſare dicēdam.

Amabat piorum Sacerdotum audire Miſſam.

Jam Sacerdotalibus ornatus veſtibus, Sacrum auſpicaturus erat, cùm Cæſar novum hominem intuitus, ex illo ſciſcitatur, an Sacrâ animum exomologeſi expiaſſet? hærente illo, ac tacitè negante, *oporteret*, ſubintulit, *antè confiteri.*

Oratio, & Lectio Sacra.

CAPUT V.

ORationis, Sacræque lectionis ſtudium, quo Ferdinandus excelluit, poterit Principibus exemplo eſſe, quod imitentur. Nemo hominum cauſari jure poterit publica negotia, quaſi ea precandi meditandique divina tempus præripiant. Ferdinandus Imperij, Regnorum, & multarum Provinciarum nego-

tijs diſtentus, tot bellorum curis implicatus, novus David, penè ſepties, quandoque etiam ſæpius, in die laudem dixit Deo.

Manè experrectus, invocata primùm SS. Trinitate, diem iſta Eccleſiæ precatione auſpicabatur. *Per Signum Crucis* ✠ *de inimicis noſtris* ✠ *libera nos Deus noſter* ✠. Quibus verbis breviſſimam, ſed pietatis ſenſu pleniſſimam interijciebat meditationẽ, quæ in precatorio ejus libello inventa eſt, *Per Signum Crucis* ✠, in quâ Chriſtus JESVS, Dei & Mariæ filius, verus Deus, verus homo, Salvator Mundi, pro nobis, ineffabili, incomprehenſibili charitate erga Deum, erga nos homines, humilitate, manſuetudine, patientia, fortitudine, & conſtantia, atque paupertate, inter duos latrones paſſus & mortuus eſt. *De inimicis noſtris* ✠.

Hæreticis, & eorum erroribus; Mundo, & ejus vanitatibus; Carne, & ejus cupiditatibus; Dæmone & ejus fraudibus; *Libera nos Deus noster* ✠. *Tu enim ſolus ſcis & potes*. Strato egreſſus, antequam cubiculo egrederetur vestibus induendus, integram Orationi piæque meditationi horam, ante altare ad eum vſum paratum, quotidiè impendit. Orationem concluſit Dominicâ precatione & ſalutatione Angelica pro filio Rege, ante S. Jgnatij Confeſſoris effigiem, expanſis in crucem brachijs, ſepties recitatâ, & infixo quinquies in Chriſti vulnerum honorem, terræ oſculo. Conſvetudinem hanc conſtanter adeo vitâ totâ tenuit, ut ne itineribus quidem ac invaletudine impeditus eam dimiſerit. Libet hîc præclarum hujus rei teſtimonium adſcribere. Peractis

Manè ſtatim à lecto horam orationi tribuebat.

In tanta maieſtate quanta demiſſio!

Ratiſ-

Ratisbonæ Comitijs anno 1637. Viennam movit Januarij die 23. eodemq; Straubingam venit; eâ valetudinis conditione ac ſtatu, quem viderunt omnes. Hîc ad Confeſſarium, qui æger lecto detinebatur, quas ſubijcio, ſua manu exaratas literas dedit. *Reverende in Christo Pater. Hactenus ſemper in uſu habui, meas orationes, antequam me induerem, per horam dicere: quod mihi ſatis difficile erit in hoc itinere continuare, cùm quotidie hora quarta ſurgere deberem. Et licet in illa re, planè nullum votum habeam; peto tamen à Rª. Vª. conſilium, an in aliquo diſpenſare poſſem. Ego laus Deo, bene valeo. Straubingæ 24. Iannarij, 1637.*

Matutinæ orationis horâ abſoluta, & mox indutus, duobus Sacerdotibus ſucceſſivè ad aras operantibus, aderat pietate ſumma, *Duas quotidie Miſſas audiebat.*

ma. Secundo Sacro abſoluto, Lauretanas B. V. Litanias Sacerdote præeunte recitabat, niſi ea ipſa die, vellet adeſſe cantoribus, muſico illas concentu modulantibus, quod uſurpatum vidimus, poſt decantatas Veſperas diebus Dominicis, feſtiſque omnibus, ac Sabbatis. Die decurrente, ſubtrahebat ſe negotijs, iterumque Orationi ac in ſeipſum inſpectioni, horam mediam dabat. Ne quidem, cùm venationi vel aucupio intentus eſſet, hæc neglexit. Dum fera expectatur, aut Ardea, ipſe Deo plerumque vacabat & ſibi.

In ipſa venatione ſe recolligebat.

Veſpere, antequam cubitum concederet, mediam horam ut minimum, in Oratione & conſcientiæ examine perſtabat, & ad mortem ſe comparabat, non ſecus, ac ſi eâ nocte foret ſibi moriendum; & in eam rem ſubnectebat

Parabat ſe quotidie ad mortem.

ctebat orationem ad B. Virginem & ad Angelum Cuſtodem pro bonâ morte, unà cum profeſſione Fidei, deſumptam ex parte ſeptima Manualis piarũ precationum P. Petri Ribadeneiræ, quod aſſiduè & quotidie manibus terebat. Vltimis vitæ annis, catarrho gravatus cùm facilè obdormiret, non ſemel viſus eſt ultra horam cum ſomno luctari, ut preces perſolveret. Eleonoræ Imperatrici ſuadenti aliquando, ne tantam ſibi vim contra ſomnum inferret, ſeque in lectum reciperet, reſpondit: *Placetne, ut pecudis more ad ſomnum me componam?*

Præter Orationes diurnas, vocales quotidianas, recitationem Coronæ B. Virginis, ejuſdemque Officij, & Officij pro defunctis, & ſeptenarum Litaniarum (Lauretanarum, omnium Sanctorum, de Nomine JESU, ad Sanctos Germa-

Germaniæ Patronos, ad Sanctos Milites, pro Defunctis, & aliarum ad B. Virginem è Sacra Scriptura deſumptarum) uſum quoque frequentiſſimum habebat Orationum, quas Christianæ vitæ magiſtri jaculatorias vocant; quia ijs quaſi jaculum ad cælum Deumque, animus celerrimè dirigitur. Vel ipſa nocte intempeſtâ cùm evigilaret, in hujuſmodi voces erumpebat: *Maria Mater gratiæ, Mater miſericordiæ, tu nos ab hoſte protege, & hora mortis ſuſcipe: Monſtra te eſſe matrem:* & id genus plurimas. Gravioribus urgentibus periculis, pſalmos habuit ſelectos, quibus Dei auxiliũ imploraret: ij fuêre ſecundus, trigeſimus, trigeſimus quartus, quadrageſimus quintus, quinquageſimus tertius & octavus, ſexageſimus ſeptimus & octavus ſeptuageſimus, nonageſimus.

Vtebatur iaculatorÿs orationibus.

Divi-

Divinis Officijs & frequens & libens adfuit. Cùm aliquando aſſeruiſſet, tribus in rebus nunquam ſibi tempus lōgum viſum; primo inter eas res loco, divina officia memoravit. Non ſemel accidit, ut Sabbato, quatuor ab Vrbe leucas abſens, incredibili celeritate accurrerit, ut primis Veſperis intereſſet. Obijcienti ſtabuli Præfecto perituros eo curſu equos; *Pereant*, inquit, *dum adſimus; alij qui nos vehant, non deerunt.* Supplicationes publicas ſic frequentavit, ut omnibus fuerit, non ad celebritatem modò; ſed etiam ad pietatem incitamētum. Vultu totoque corpore ad Chriſtianam demiſſionem compoſito, manu roſarium ſeu precatorios globulos geſtans & decurrens, uni Deo Cælitibuſque intentus, inceſſit. Græcij Princeps quiſpiam ad Archiducis Ferdinan-

dinandi latus incedens, cœpit, cum eo ſermonem velle miſcere: Archidux ad eum placidè converſus, *Oremus*, inquit, *nec ſimus ſupplicanti populo huic ſcandalo.* Sed illud hujus generis admiratione digniſſimum. Graſſabatur in Imperio Guſtavus Sueciæ Rex, & victor, ſuſque deque miſcebat omnia. Vrbanus VIII. Pont.Max. ut CatholicæReipub. Deum placatum faceret, Jubilæum præcipuè Germanis conceſſerat. In eam rem indicta Viennæ fuit ſupplicatio, ab Aulæ templo ad S.Stephani Cathedralem ædem. Hora ſupplicationis cùm adeſſet, copioſa cœpit effundi pluvia. Fuêre, qui Cæſari ſuaderent, à Supplicatione ut abeſſet, cælo ſcilicet graviore ac pluvio; pernegavit. Saltem curru veheretur: renuit: erant lutulentæ plateæ: per lutum inceſſit.

Exēplū imitatione dignum.

Aliud.

è tectis

è tectis & canalibus copioſus imber cadebat: contempſit. fluebant per compita rivuli, ut à civibus aſſerculi ſternerẽtur tranſituro: tranſivit, amictu vili, manibus madido ſub pallio compoſitis, demiſſis in terram oculis; cùm pilei oras vel limbum denſiſſimè ruens pluvia in faciem depreſſiſſet, ipſumque in collum defluens imber penetraret. Hîc non ſilebo, quod inclamavêre permulti, eâ die, eâque ſupplicatione à Ferdinando de Sueco triumphatum eſſe: eâ ejus diei Cæſaris humilitate fractam fuiſſe victoris Regis ſuperbiam. Certè non ita diu poſt, in ipſo cõflictu, glande plumbeâ trajectus occubuit.

Supereſt Sacræ Lectionis ſtudium. Antequam renuntiaretur Cæſar, Surij de Sanctorum vitis hiſtoriam ſexies legerat (quod non

Ferdinãdus Sacræ Lectioni deditus.

non crederem, niſi ex ejus ore haberem;) nec Imperator renuntiatus, ab ea lectione deſtitit. Vitas Patrum recognitas legit diligentiſſimè; eorum etiam omnium, qui ſacros Ordines vel primò inſtituerunt, vel ad primam rationem atque normam revocarunt, aut aliàs noſtro ſæculo Sanctitate conſpicui fuerunt. Nihil unquam ab Indis, Sinis, Japonibus, de Fidei Religioniſque Chriſtianæ incremento aut perſecutionibus allatum eſt, quod non attentè perlegerit. Sacratioribus feſtis Chriſti naſcentis, circumciſi, à Magis adorati, patientis, reſurgentis, alium atque alium quotannis à ſuo Confeſſario authorem petebat ſibi ſuggeri; cumque poſtremis annis novi nihil de eo argumento reperiretur: *Redibo,* ajebat, *ad meum Vincentium Brunum, aut Ludo-*

vicum

vicum de Ponte, quorum meditationes ita ſibi fecerat familiares, ut dixerit aliquando, ſe eas propemodum complecti memoriâ. Quotidie vel unum caput ex libello Thomæ de Kempis, vel aliquot ex eo ſelectas ſententias; rurſus quotidie compendium vitæ alicujus è Cælitibus, qui eo die coluntur, legit. At ſacros libros, quos Deo dictante exaratos credimus, non modò crebrò, ſed planè piè, eâque quæ decet ſummi Imperatoris reſcripta & præcepta, reverentiâ evoluit expenditque. Iter facturus, aut venationis vel aucupij causâ, pluresque dies vel ſeptimanas ab urbe abfuturus, deſignabat authores unà deferendos, quos horis opportunis lectitabat. Verbo, lectione ita capiebatur, ut credam Balthaſarem Comitem à Thanhauſen, de quo alibi, à Ferdinando, cui

erat

erat familiariſſimus, hauſiſſe, quod dixit aliquando, cariturum ſe libentius vivendi quàm legendi facultate.

Conformitas Voluntatis cum divina.

CAPVT VI.

DIvina Voluntas, Cynoſura fuit Ferdinando, in quam unam intentus, volũtatis ſuæ navim ſemper eſt moderatus. Hoc egit perpetuò, ut diſceret id unum velle, quod Deo luberet. Laborioſe quod conatus eſt, feliciter eſt aſſecutus: nam eò devênit ut in divina volũtate & providentiâ ſuaviſſimè conquieſceret. Audivi cum admiratione eum dicentem, *Iam pridem curæ moleſtiæque me confeciſſent, ac in ſepulchrum abdidiſſent, niſi me meaque omnia integrè unius Dei providentiæ*

Neſcit aduerſis ſuccumbere, id volens, quod Deus.

dentiæ commiſiſſem, & Iovialem ac lætam naturam, Dei dono nactus eſſem. Et certè fieri vix potuit, ut homo ferret, quæ Ferdinandus tulit, niſi gratum fuiſſet ea pati, quæ Deus aut immittebat, aut permittebat. Mirabitur poſteritas, quod nos ſuſpeximus: in crebris certiſque periculis, quæ ipſi, filijs, genti, provincijs, regnis interitum exitiumque minabantur, nunquam fuiſſe dejectum animo; nunquam erupiſſe in querelas; unam eam vocem emiſiſſe: *Fiat Dei voluntas*: & quod antiquæ patientiæ exemplar Job prædicabat: *Sicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen ejus benedictum.* & hac ratione ſolabatur ſuos, ſi quando triſtiores conſpiceret.

Vir probus, magniqúe nominis Dux, cuipiam è Conſiliarijs intimis, tùm ei, qui Cæſari à confeſſio-

feſſionibus erat, dixit aliquando, rem in eo eſſe, ut poſt Ferdinandum, Auſtriacorum nullus in Cæſarem eligatur: hactenus Auſtriacos, ad eam dignitatem divitijs ac potentiâ velificatos eſſe; hodie Ferdinandi prodigâ liberalitate, ea eſſe ſubducta præſidia: adeoq́ue nec divitias ſupereſſe, nec vires; ad paupertatem ventum eſſe, & prope ad egeſtatem. Cùm iſta ad Ferdinandi aures delata fuiſſent; modeſtiſſimus Imperator hæc reſpondit. *Res mortales omnes ſuam habere periodum; naſci, creſcere, deficere: fieri poſſe, ut Auſtriacorum Imperiũ in ipſo concludatur; & ſi Deo ita viſum eſt, ſe non modò non refragari, ſed nec triſtari; Deum ſuo arbitratu ac voluntate, his illiſue dare Imperia & Regna; humanis ad hoc aut opibus aut potentia non egere, quas dare & auferre poteſt,* cum

Magna reſignatio, ſimulq́ꝫ fiducia in Deum.

cùm lubet. Adhæc, Rudolphum I. à Deo evectum eſſe ad ſolium, cujus tùm nec opes nec vires poſſent cum ijs conferri, quibus hodie Archiduces Auſtriæ Dei beneficio pollent.

Inciderat ſermo de malis quotidie emergentibus; bella è bellis naſci; diſcrimen ad diſcrimina gradum fieri; exhauriri opes; vires enervari. Nunquam Chriſtiano Cæſare vocem magis dignam, protulit Ferdinandus. *Faciamus*, inquit, *quod in nobis eſt, & ſinamus hæc & nos à Deo regi ac dirigi, nos ejus conformemus voluntati, Satagamus, ut cælum lucremur & beatitudinem conſequamur, Deus omnia bene diſponet.* Cæterùm hanc ſuæ voluntatis cum divina cõformandæ curam non in adverſis modò ſuſtinendis, ſed in proſperis etiam optandis habuit perpetuam. Vnico rem hanc exemplo, ſed planè

Vox Chriſtiano Cæſare digna.

præ-

præclaro, illuſtrabo. Fundatæ ſalutis anno 1616. ad Ferdinandum Græcij degētem, Pragâ perſcriptum eſt, Maximilianum Archiducem, Rudolphi & Matthiæ Cæſarum fratrem, rem ipſius ſtrenuè agere: dixiſſe illum Matthiæ Cæſari, nolle ſe Praga excedere, niſi in Regnorum Provinciarumque hæredem, Ferdinandum vidiſſet adoptatum. Retulit hæc Ferdinandus Rectori Græcenſis Collegij Societatis JESV; ſubinde inſtitit, ut negotium curaret Deo, ſociorum precibus commendari, ita tamen, ut non aliud hi à Deo peterent, quàm ut ejus fieret voluntas. Addidit ſub hæc, aurea verba. *Pater, ſine jactantia ac vano tumore dictum volo, hæ meæ quotidianæ ad Deum ſunt preces. Domine, ſi eſt ad laudem & gloriam tuam, & ad ſalutem meam, ut major ſim quàm*

ſum:

ſum: exalta me, & ego glorificabo te. Si eſt ad laudem decuſq; tuum, meamque ſalutem, ut perſiſtam in gradu, quo ſum: conſerva me, & ego glorificabo te. Si eſt ad laudem & gloriam tuam, & ad meam ſalutem, ut in humiliori gradu ſim: humilia me, & ego glorificabo te. Poſt tam inſigne cum divinâ conſpirantis humanæ voluntatis exemplum, aliud ſubtexere hoc loco non lubet, etſi alia permulta non deſint.

In quavis fortuna Deũ glorificare paratus eſt.

Devotio erga Virginem Dei Matrem.

Caput VII.

Poſt Deum, Virgini inprimis terræ cælique Reginæ addictus fuit. Illi præcipuum non modò cultum, ſed amorem etiam impendit. Vt patronam cliens re-

ens reverebatur, ut filius amabat matrem. Quotidianum ei certum precum penſum perſolvit, dum vixit. Nulla eſt in utraque Auſtriâ, nulla in Vngariæ Boëmiæque Regnis, nulla in Styriâ, Carinthia, Carniolia, Beatiſſimæ Virginis pia Sodalitas, in cujus Album nomen ſuum non retulerit; imò in cujus Album, ejus exemplo, Auguſta Conjunx, Rex, Regina, ac liberi cæteri, ſua quoque nomina non inſcripſerint. Petiêre hoc ipſum in remotiſſimis Provincijs poſita Sodalitia, & inter cætera Inſulenſe apud Flandros, & impetravêre facillimè: nihil enim magis optabat Cæſar pijſſimus, quàm ut vbique inter Mariæ ſervos nominaretur.

Sodalitatibus Parthenijs ſe inſcribit.

Et ſuos Exemplo trahit.

Ad loca pia, & à præcipuo in Cælites cultu celebriora, libenter peregrinatus eſt, præſertim junior:

junior: ad nulla tamen libentius, quàm ad Virginis templa. Ejuſmodi peregrinationes & Græcio & Viennâ ſuſcepit plurimas, quas hîc referrem, niſi alio loco Lauretanam, Ottinganam & Cellenſem, aliaſque id generis retuliſſem. Vix unquam aliquid gravioris momenti ſenſit imminere, quin concepto vel peregrinationis, vel donarij voto, Virginis opem implorârit, & obtinuerit. Dixit aliquando, nihil ſe unquam à Beatiſſima Virgine petiviſſe, quod non impetrârit. Bona vera & certa petebat ſimpliciter; cætera adjectâ conditione, ſi eſſet è re gloriæ Dei. Ratisbonæ 1636. cùm in comitijs degeret, peregrinationem Cellas vovit, & cum eo Auguſta, ſi Ferdinando III. Romanorum Regnum ab Electoribus deferretur: ibidem donarium Bogenber-

B. Virg. peregrinationibus colit.

Et ab ea quæ petit, impetrat.

genſi Virginis templo, ſi Adamus Comes Schwartzembergius, Brãdenburgici Electoris princeps Legatus, idemque Catholicæ fidei cultor (Vir prudens & cordatus, qui ut revaleret, Reip. multùm intererat,) ſanitati reſtitueretur. Secuto eventu, voti utriuſque reus, ſecundum illicò exſolvit: de primo, pridie obitus Auguſtam allocutus, *Meminerimus*, inquit, *Magnæ Matri reddere, quod vovimus: vtrique noſtrum Cellas ire ſi minus liceat, alterum certè ire neceſſe eſt*; quemadmodum poſt anni primi luctū etiam ire decrevit Eleonora Imperatrix vidua.

Integros viginti annos bellis petitus, armorum ſuorum ſummam præfecturam ſemper Virgini commiſit. Hujus imaginem in regio vexillo, meliori omine quàm aquilam, juſſit militi præferri.

ferri. Hanc non modò verbo, familiariq́; ſermone, ſed datis ad Duces literis mandatiſq́;, *Generaliſſimam* nuncupavit: non ſecus ab exercitu voluit coli, quàm armorum moderatricem: in eos qui minùs reverenter habuerunt, egit ut in transfugas, & non ſolùm divinâ ſed militari etiam lege reos. Delatum eſt ex Italia, à Cæſariano milite, Virginis templum direptum fuiſſe ac expilatum: illicò ſua manu Italico idiomate ad ſupremũ Tribunum literas dedit 11. Novemb. 1629. quas Latinè redditas ſubijcio.

B. Virgo Generaliſsima Ferdinãdi.

Ipſe verò Iniuriarũ eius ultor acerrimus.

Dilecte Comes: Per occaſionem Mercatorum ſcripſi tibi hodie manè id, quod intelleximus de exceſſibus & facinoribus commiſſis, uti dicitur, à meo milite; adverſus Imaginem Benedictæ Virginis & Sanctiſſima Sacramenta. Ex alligatis autem literis cognoſces plura

 inpar-

in particulari. Chare Comes; noſti quot Gratias & victorias acceperim de manu Dei, per interceſſionem Sanctiſſimæ ejus Matris, Generaliſſimæ meæ. Quòd ſi verò milites mei non abſiſterent ab hiſce ſuis ſceleribus; timendum eſt mutari poſſe gratiam in punitionem. Mando tibi igitur quàm poſſum ſeriò, ut ſuper hac re diligentiſſimam inquiſitionem inſtituas, & ſontes ſeveriſſimo exemplo caſtiges, quovis reſpectu ſepoſito; prout facturum non dubito eum Miniſtrum, qui Gratiam Domini ſui deſideret.

S. Benedicti Monachis, è monte ſerrato ab Hiſpania in Auſtriam profectis, optatum in ſuburbio Viennenſi locum Eccleſiæ in Virginis Dei genitricis memoriam conſtruendæ, Monaſterioq́; erigendo conceſſerat Ferdinandus. Tribunus præſidiario urbis

militi

militi præfectus incommodum ratus, eo loci molem tantam erigi, multa opponebat: accedere ad propugnacula civitatis plus quàm expediat; poſſe hoſtibus munimento cedere, ſi Viennam contingat obſideri; removenda hæc eſſe ab arcibus, non admovenda. Cognovit Tribuni querelas Cæſar, & illicò, *Deus bone,* inquit, *quid cauſatur Tribunus? at ego nullum tuendæ civitati propugnaculum aptius novi, quàm Virginis templum: malo Virginem in proximo coli, quàm in urbe militem eſſe: ſecuriorem mihi tutelam ab ea polliceor, quàm ab hoc. Dicatur Tribuno, me in ſententia perſiſtere; eo loci, quo dixi, velle templum conſtrui; nihil eſſe quod à Virginis templo timeatur, plurimum autem quod ſperetur.*

Virginis templa, vocat urbiū Propugnacula.

Actum eſt Decembri menſe 1636. Ratisbonæ, ut Laurentio

feſſionibus erat, dixit aliquando, rem in eo eſſe, ut poſt Ferdinandum, Auſtriacorum nullus in Cæſarem eligatur: hactenus Auſtriacos, ad eam dignitatem divitijs ac potentiâ velificatos eſſe; hodie Ferdinandi prodigâ liberalitate, ea eſſe ſubducta præſidia: adeoque nec divitias ſupereſſe, nec vires; ad paupertatem ventum eſſe, & prope ad egeſtatem. Cùm iſta ad Ferdinandi aures delata fuiſſent; modeſtiſſimus Imperator hæc reſpondit. *Res mortales omnes ſuam habere periodum; naſci, creſcere, deficere: fieri poſſe, ut Auſtriacorum Imperiũ in ipſo concludatur; & ſi Deo ita viſum eſt, ſe non modò non refragari, ſed nec triſtari; Deum ſuo arbitratu ac voluntate, his illiſue dare Imperia & Regna; humanis ad hoc aut opibus aut potentia non egere, quas dare & auferre poteſt,*

Magna reſignatio, ſimulq́; fiducia in Deum.

cum

CON[illegible]

cùm [illegible]

à Deo [illegible]

tùm [illegible]

ijs [illegible]

ces [illegible]

Incid[illegible]

tidie [illegible]

naſci, [illegible]

gradum [illegible]

vires [illegible]

ſtiano [illegible]

gnam, [illegible]

cjamus, [illegible]

& [illegible]

dirig[illegible]

lum[illegible]

crem[illegible]

mur, Deus [illegible]

Cæterum [illegible]

cum divina [illegible]

non in adverſis [illegible]

dis, ſed in [illegible]

dis habuit [illegible]

rem hanc [illegible]

[illegible]loria [illegible]rginis [illegible]udet.

præclaro, illuſtrabo. Fundatæ ſalutis anno 1616. ad Ferdinandum Græcij degẽtem, Pragâ perſcriptum eſt, Maximilianum Archiducem, Rudolphi & Matthiæ Cæſarum fratrem, rem ipſius ſtrenuè agere: dixiſſe illum Matthiæ Cæſari, nolle ſe Praga excedere, niſi in Regnorum Provinciarumque hæredem, Ferdinandum vidiſſet adoptatum. Retulit hæc Ferdinandus Rectori Græcenſis Collegij Societatis Jesv; ſubinde inſtitit, ut negotium curaret Deo, ſociorum precibus commendari, ita tamen, ut non aliud hi à Deo peterent, quàm ut ejus fieret voluntas. Addidit ſub hæc, aurea verba. *Pater, ſine jactantia ac vano tumore dictum volo, hæ meæ quotidianæ ad Deum ſunt preces. Domine, ſi eſt ad laudem & gloriam tuam, & ad ſalutem meam, ut major ſim quàm ſum:*

ſum: exalta me, & ego glorificabo te. Si eſt ad laudem decuſq; tuum, meamque ſalutem, ut perſiſtam in gradu, quo ſum: conſerva me, & ego glorificabo te. Si eſt ad laudem & gloriam tuam, & ad meam ſalutem, ut in humiliori gradu ſim: humilia me, & ego glorificabo te. Poſt tam inſigne cum divinâ conſpirantis humanæ voluntatis exemplum, aliud ſubtexere hoc loco non lubet, etſi alia permulta non deſint.

In quavis fortuna Deũ glorificare paratus eſt.

Devotio erga Virginem Dei Matrem.

Caput VII.

Poſt Deum, Virgini inprimis terræ cæliq; ue Reginæ addictus fuit. Illi præcipuum non modò cultum, ſed amorem etiam impendit. Vt patronam cli-

ens reverebatur, ut filius amabat matrem. Quotidianum ei certum precum penſum perſolvit, dum vixit. Nulla eſt in utraque Auſtriâ, nulla in Vngariæ Boëmiæque Regnis, nulla in Styriâ, Carinthia, Carniolia, Beatiſſimæ Virginis pia Sodalitas, in cujus Album nomen ſuum non retulerit; imò in cujus Album, ejus exemplo, Auguſta Conjunx, Rex, Regina, ac liberi cæteri, ſua quoque nomina non inſcripſerint. Petière hoc ipſum in remotiſſimis Provincijs poſita Sodalitia, & inter cætera Inſulenſe apud Flandros, & impetravêre facillimè: nihil enim magis optabat Cæſar pijſſimus, quàm ut vbique inter Mariæ ſervos nominaretur.

Sodalitatibus Parthenijs ſe inſcribit.

Et ſuos Exemplo trahit.

Ad loca pia, & à præcipuo in Cælites cultu celebriora, libenter peregrinatus eſt, præſertim

junior:

junior: ad nulla tamen libentius, quàm ad Virginis templa. Ejuſmodi peregrinationes & Græcio & Viennâ ſuſcepit plurimas, quas hîc referrem, niſi alio loco Lauretanam, Ottinganam & Cellenſem, aliaſque id generis retuliſſem. Vix unquam aliquid gravioris momenti ſenſit imminere, quin concepto vel peregrinationis, vel donarij voto, Virginis opem implorârit, & obtinuerit. Dixit aliquando, nihil ſe unquam à Beatiſſima Virgine petiviſſe, quod non impetrârit. Bona vera & certa petebat ſimpliciter; cætera adjectâ conditione, ſi eſſet è re gloriæ Dei. Ratisbonæ 1636. cùm in comitijs degeret, peregrinationem Cellas vovit, & cum eo Auguſta, ſi Ferdinando III. Romanorum Regnum ab Electoribus deferretur: ibidem donarium Bogenber-

B. Virg. peregrinationibus colit.

Et ab ea quæ petit, impetrat.

genſi Virginis templo, ſi Adamus Comes Schwartzembergius, Brãdenburgici Electoris princeps Legatus, idemque Catholicæ fidei cultor (Vir prudens & cordatus, qui ut revaleret, Reip. multùm intererat,) ſanitati reſtitueretur. Secuto eventu, voti utriuſque reus, ſecundum illicò exſolvit: de primo, pridie obitus Auguſtam allocutus, *Meminerimus*, inquit, *Magnæ Matri reddere, quod vovimus: utrique noſtrum Cellas ire ſi minus liceat, alterum certè ire neceſſe eſt*; quemadmodum poſt anni primi luctũ etiam ire decrevit Eleonora Imperatrix vidua.

Integros viginti annos bellis petitus, armorum ſuorum ſummam præfecturam ſemper Virgini commiſit. Hujus imaginem in regio vexillo, meliori omine quàm aquilam, juſſit militi præferri.

ferri. Hanc non modò verbo, familiariq; ſermone, ſed datis ad Duces literis mandatiſq;, *Generaliſſimam* nuncupavit: non ſecus ab exercitu voluit coli, quàm armorum moderatricem: in eos qui minùs reverenter habuerunt, egit ut in transfugas, & non ſolùm divinâ ſed militari etiam lege reos. Delatum eſt ex Italia, à Cæſariano milite, Virginis templum direptum fuiſſe ac expilatum: illicò ſua manu Italico idiomate ad ſupremũ Tribunum literas dedit 11. Novemb. 1629. quas Latinè redditas ſubijcio.

B. Virgo Generaliſſima Ferdinandi.

Ipſe verò Iniuriarũ eius ultor acerrimus.

Dilecte Comes: Per occaſionem Mercatorum ſcripſi tibi hodie manè id, quod intelleximus de exceſſibus & facinoribus commiſſis, uti dicitur, à meo milite; adverſus Imaginem Benedictæ Virginis & Sanctiſſima Sacramenta. Ex alligatis autem literis cognoſces plura

in particulari. Chare Comes; noſti quot Gratias & victorias acceperim de manu Dei, per interceſſionem Sanctiſſimæ ejus Matris, Generaliſſimæ meæ. Quòd ſi verò milites mei non abſiſterent ab hiſce ſuis ſceleribus; timendum eſt mutari poſſe gratiam in punitionem. Mando tibi igitur quàm poſſum ſeriò, ut ſuper hac re diligentiſſimam inquiſitionem inſtituas, & ſontes ſeveriſſimo exemplo caſtiges, quovis reſpectu ſepoſito; prout facturum non dubito eum Miniſtrum, qui Gratiam Domini ſui deſideret.

S. Benedicti Monachis, è monte ſerrato ab Hiſpania in Auſtriam profectis, optatum in ſuburbio Viennenſi locum Eccleſiæ in Virginis Dei genitricis memoriam conſtruendæ, Monaſterioq; erigendo conceſſerat Ferdinandus. Tribunus præſidiario urbis militi

militi præfectus incommodum ratus, eo loci molem tantam erigi, multa opponebat: accedere ad propugnacula civitatis plus quàm expediat; poſſe hoſtibus munimento cedere, ſi Viennam contingat obſideri; removenda hæc eſſe ab arcibus, non admovenda. Cognovit Tribuni querelas Cæſar, & illicò, *Deus bone,* inquit, *quid cauſatur Tribunus? at ego nullum tuendæ civitati propugnaculum aptius novi, quàm Virginis templum: malo Virginem in proximo coli, quàm in urbe militem eſſe: ſecuriorem mihi tutelam ab ea polliceor, quàm ab hoc. Dicatur Tribuno, me in ſententia perſiſtere; eo loci, quo dixi, velle templum conſtrui; nihil eſſe quod à Virginis templo timeatur, plurimum autem quod ſperetur.*

Virginis templa, vocat urbiũ Propugnacula.

Actum eſt Decembri menſe, 1636. Ratiſbonæ, ut Laurentio

Condonatione perduellionis redimit Virginis imaginem.

de Hoſtkirchen Baroni Auſtriaco rebelli, qui plures annos contra Ferdinandum, hoſtibus militaverat, Cæſaris Ferdinandi clementia locum faceret ad veniam. Erant multa quæ diſſuaderent, unum fuit quod Cæſarem in petita impulit. Dictum eſt Virginis imaginem, Boleſlaviæ in Boëmiâ, celebri populorum accurſu coli ſolitam, in Hoffkircheri poteſtate eſſe; illam recuperari poſſe, priſtinoque honori reſtitui, ſi ille in gratiam recipiatur. Vt hæc pijſſimus Cæſar audivit, mandavit nonâ Decembris literas patentes expediri, quibus Laurentio Baroni de Hoffkirchen clementer venia concedebatur, hac expreſſa conditione & pacto, ſi is Dominæ noſtræ Virginis Beatiſſimæ imaginem, ut pollicebantur, qui pro illo agebant, ſecum referret, Arden-

ter cum

ter cum Romano Pontifice egit, ut Virginem ſine originali maculâ fuiſſe conceptam pronuntiaret. Hoc idem officij à Ferdinando filio, cùm ipſo Conceptæ Virginis die, anno 1625. Vngariæ Rex inauguratus eſſet, factū eſſe magnopere gaviſus eſt. Quandocunq; vel ſua confeſſurus peccata, formulam Eccleſiæ conſuetam præmittebat, vel etiam aliàs recitabat, & Deo confitebatur, poſt Deum, adjungebat *Beatiſſimæ & ſemper immaculatæ Virgini.*

Gloria Virginis ſtudet.

Devotio in Sanctos.

Capvt VIII.

QUi Cælitum Reginam ſingulari, ut dictum eſt, obſequio coluit, ipſos etiam Cælites veneratus eſt. Quotidie omnes cum Chriſto regnantes Sanctos, in patrocinium advocavit,

Sancti à Ferdinã do culti,

vit, Litanijs piè recitatis. Viros jam æternâ gloriâ donatos, qui vel Germaniam inhabitârunt olim, vel eandem Evangelij luce, Deo dedicârunt; eos etiam, qui quondam in terris Milites, hodie in cælo triumphant, veneratus eſt plurimùm; redactis in ſyllabum eorum nominibus, quotidie illos in obſequij argumentum, ac patrocinij ſpem, compellavit. Ordinum Religioſorum ſanctos Inſtitutores omnes ardenti amore ac honore complexus eſt. Dies illorum cultui ab Eccleſia præſcriptos, traduxit veneratione pijſſimâ; Templa, in quibus præcipuus eis honos exhibebatur, quotannis acceſſit; juſſis eôdem ire cantoribus Aulicis, ut muſico concentu, eorum in terris augeret gloriam, quibus ex animo, in cælo coronas gratulabatur ac triumphos.

Præcipuè Fundatores Religionum.

Dam-

Damnavit frequenter Hæreticorum furorem, qui vel in Sanctorum imagines, vel in ſacra ipſorum Lipſana debacchantur ac ſæviunt. Vtraque ipſe ſemper theſauri loco duxit, & quo maximo potuit honore affecit. Non publicè modò & oſſa & cineres Sanctorum coluit, ſed etiam privatè, ipſiſq; quas incoluit, in ædibus. Altare, quod ad meditandi precandique uſum, in intimo cubiculo paratum habebat, ſacris totum exornatum erat Lipſanis, quæ vel à Majoribus acceperat, vel ſtudio ipſe laudabili conquiſiverat. Manè cùm Deum oraturus, ad altare illud acceſſit, ea Lipſana exoſculatus, ijſdem ſe in crucis formã ſignavit. Adhæc die è collo, nocte è lecticâ, cum cereo Agno, ſolenni à Pontifice precatione dicato, ſuſpenſam habuit thecam Reliquijs refertam.

Honorat ſacras Reliquias.

Transfert S. Norbertum. tam. Audierat Norberti viri ſanctiſſimi, Præmonſtratenſium Patris, & Magdeburgenſis olim Antiſtitis corpus, nullo eſſe in honore Magdeburgi, in civitate Hæretica; egit illicò, & effecit, Pragam ut deferretur: quâ die, magnificâ pompâ, piaq; ſupplicatione, è Cathedrali Eccleſia, in Templum Præmonſtratenſium illatum eſt, non modò ipſe pedes, Aulâ totâ præeunte, comitatus eſt, ſed etiam aliàs honoris, obſequij, & pietatis ergò, eò ſe contulit.

Sancti Patroni Ferdinandi. Cælites omnes ut piè coluerit, quoſdam tamen veneratus eſt impenſiùs, ut quos Patronos adoptârat: ij fuêre Joannes Baptiſta, Apoſtolorum Principes Petrus & Paulus, Antonius Patavinus, Auguſtinus, Franciſcus, Ignatius Confeſſor, Thereſia. Auguſtæ & alijs ſæpius aſſeruit, Sancto I-

ſcto Ignatio ſua ſe omnia peculiari curâ commiſiſſe: voluiſſe ab illo ſua vota dirigi: per illum Deo exhiberi. His omnibus ſolitus fuit ſingulis menſibus eum addere, quem ſorte eductum, à Sodalibus Virginis Annuntiatæ Patronum accepit. Jam verò Angelo Cuſtodi cùm ſe plurimum debere fateretur, egit, ut per Pontificem liceret, in ſubditis ſibi provincijs, octo integros dies, illi feſtos agi à Clero; & verò obtinuit. Ignatij ac Franciſci Xaverij Confeſſorum patrocinium cùm frequentiſſimè expeteret, non apud unum Pontificem egit, ut in Sanctorum Album referrentur: à Gregorio XV. relatis, primus ſacram erexit Viennæ ædem, in qua colerentur.

E quibꝰ S. Ignatius inter primos.

Et Angelus Cuſtos.

SS. Ignatio & Xauerio templũ extruxit.

Reve-

Reverentia in Sacerdotes.

Capvt IX.

Mortalium neminem in terris æquè reveritus eſt atque Sacerdotes, in quibus omnibus divinum Numen venerabatur & honorabat. Sacris initiatum hominem ut benevolè complecteretur, non alius quærendus fuit titulus, quàm ſacrorum. Etſi eos coluit officioſius, quos congruam ſanctitati Ordinis vitam ducere norat: tamen & reliquos honore dignabatur, ſolitus dicere, multa Ordini deberi, quæ homini non debentur.

Prudens dictum.

Si Sacerdotem (ipſos etiam ſuos Sacellanos,) vocaret, honoris ergò, Dominum aut Patrem appellabat. Quemcunq; obvium habuit, poſito pileo etiam Imperator, ſalutabat.

Imperator Sacerdoti cuicunque

tabat. Auſtriacorum Principum in Germania mos eſt, amoris ac beuevolentiæ pignus, manum adeuntibus dare exoſculandam. Ferdinandus, ut libentiſſimè dexteram ſacerdotibus dedit omnibus, ita nulli oſculum permiſit: illud benevolentiæ, hoc reverentiæ deberi profeſſus. Auditus eſt non ſine admiratione dicere, occurrentibus ſibi eodem loco ac tempore Angelo & Sacerdote, ſe primùm Sacerdoti, deinde Angelo, honoris officium perſoluturum.

pileum deponit.

Nulli eorum manũ oſculandam permittit.

Dictum memorabile.

Vt ipſis, qui Deo ad aras ſerviunt, noluit Deus parem omnibus eſſe dignitatem ac poteſtatem, ita Ferdinandus ſuum cuiq; honorem ſtuduit exhibere. Apoſtolicam Romanam ſedem, Catholicæq; Eccleſiæ in terris caput Romanum Pontificem, non modò in honore ſummo ſemper habuit,

Eius in ſummũ Pontificem obſeruãtia.

buit, ſed etiam humillima demiſſione veneratus eſt. Vicariam illi authoritatem à Chriſto tributam, Eccleſiaſticaſq; ejus ſanctiones, arbitrabatur veritatis cortinam eſſe ac cæli oracula. Tridentini Concilij ſtatuta de Matrimonio, ut primùm pſeudopaſtores expulit è Provincijs & Boëmiæ Regno, in ijſdem recipi voluit & obſervari. Alibi retuli, ob unam Romani Pontificis reverentiam, ſummi momenti controverſias unius ipſius Pontificis arbitrio componendas reliquiſſe. Nullam diem permiſit elabi, qua pro Clero univerſo, pro Epiſcopis, inprimis verò pro Pontifice Maximo, ad Deum preces certas & ſtatas non fuderit.

Cuius arbitrio graues controuerſias relinquit.

Et pro eo quotidie orat.

Quos ipſe reverebatur, ægerrimè tulit ab ullo vel deſpici, vel lædi. Bello cum Venetis excitato, quidam Eccleſiaſtica dignitate, &

te, & apud Cæſarem authoritate tunc clarus, in Archiducem Ferdinandum minùs modeſtè dicebatur locutus, uſurpato Germanico proverbio, ſi bene ſibi intrivit, bene comedet. Hæc Ferdinando cùm renuntiarentur, ex adſtantibus aliquis ſubjunxit, hoc videri ſibi dictum petulãter, & ab homine parũ ſano ac probo. Subintulit Ferdinandus, *Ne ſic loquaris: Epiſcopus eſt.* Memini alio loco me ſcribere, non ante voluiſſe aſſentiri, ut Cardinalis Cleſelius Vienna abduceretur, quàm vidit aliam nullam ſupereſſe viam, qua ab imminente nece poſſet eripi. Hac ejus in Sacerdotes, præcipuè Purpuratos, reverentia factum eſt, ut Pontifici, eundem Cleſelium ſibi tradi poſtulanti, facilè aſſenſus ſit; & demùm opportuno tempore, eum Româ Viennam ad ſuam ſedem

Epiſcopi authoritatem protegit.

etiam

etiam revocârit. Sacerdotem, qui à ſacris illi Confeſſionibus fuit, quocunque iret, ſecum voluit proficiſci; ac dicebat, æquè ſibi gratam Confeſſarij præſentiam, ac Angeli tutelaris. Venientem, ut confeſſionem exciperet, aperto capite ad conclavis januam obverſus, præſtolabatur; ingredienti primus, & quidem reverenter, felicem diem precabatur, quod & in ipſo mortis articulo conſtanter egit. Quod mirêre, ipſe ſuis manibus ſedem eò tulit & collocavit, ubi à ſedente erat audiendus. Volenti id operis aliquando præoccupare Confeſſario dixit, *Omittat, mei id muneris eſt.* Sanè & aliàs ſæcularia ac aulica obſequia non facilè patiebatur ſibi à Sacerdotibus impendi.

Confeſſarij æſtimatio, & erga eum reverẽtia.

Pietas

Pietas erga Parentes, & ſuos.

Caput X.

ADmirandâ in Parentes fuit Pietate ac reverentia. Adduci nunquam potuit, ut acceptum à Patre, de gravioribus rebus deliberandi modum immutaret. Suggerentibus alium, *Debeo hoc*, ajebat, *Parentis optimi ac ſapientiſſimi honori*. Quæ ille moriens teſtamento mandârat, non modò executus eſt fide ſumma, ſed eadem à ſuo Hærede ſervari cupivit. Leguntur ſuper eâ re in Codicillo hæc verba. *Quia dilectus noſter Dominus ac Pater Carolus fel. mem. Archidux ſuo teſtamento, paternæq; ultimæ voluntati multa, eaq; ſaluberrima, inſeruit documenta, quibus nos ſuperſtites ejus filij ac hæredes, in Religione tuen-*

Parẽtis conſultandi modum non mutat.

Eius teſtamentũm religioſe ſeruat, & ſucceſſori commendat.

ne tuenda ac erigenda, regi debeamus: quod etiam alij chariſſimi Majores noſtri, maximè verò Ferdinandus I. Imperator Avus noſter, immortali ſua laude fecerunt: volumus nos hîc ea omnia & ſingula repetita cenſeri, & haberi expreſſa; & codicillo hoc filijs noſtris, hæredibus, ac ſucceſſoribus mandamus, ut integrâ fide ea complectantur & exequantur.

Obſequia Ferdinandi in Matrem.

In Matrem tenerrimo ferebatur amore, neque ullam neglexit aliquando occaſionem ejus vel dignitatis, vel authoritatis augendæ. Nunquam ab ea fuit compellatus, nunquam eam ipſe compellavit, quin flexo poplite fuerit eam reveritus, & Clementiſſimam Dominam Matrem honoris ergò compellaverit. Rerum jam Dominus, Provinciarum rector, ac matrimonio junctus, Matri æquè fuit ad obſe-

quia,

quia, ac antè fuerat minorennis, & ſub tutelâ. Dato brachio aſcenſuram attollebat in rhedam, deſcenſuram excipiebat ac deponebat. Si comitatus illam aliquò, cum illâ rediret ad palatium; ipſe equo celerrimè deſiliens, præſtò erat, ut currum aperiret, ituramq; per gradus, ſuo innitentem brachio ſuſtentaret ac deduceret. Illius nutus Ferdinando erant imperia, quibus non illicò acquieſcere ſummum nefas eſſe putaret. Cùm utriuſq; parentis, fratrum, ac ſororum Corda, apud Societatis JESV Patres aureis argenteiſue incluſa vaſis, Græcij condita ſint, ibidemq; condi & ipſe voluerit; cor tamen penes Matris corpus, in S. Claræ poni juſſit: ultimum in Matrem amoris nunquam intermortui argumentum.

Conju-

Conjuges, ut ſuis locis dictum eſt, duas habuit. Vtramq; amavit tenerrimè: ubiq; de illis perhonorificè locutus, modos omnes viſus eſt indagare, quibus, æquè earum voluntati gratificaretur. Quotidie priori Conjugi defunctæ, dum ipſe vixit, ſuffragia à Sacerdote ad aras operante curavit, & ei Sacrificio piè ipſe interfuit. Eleonoram, quam ſuperſtitem reliquit, triplici exornavit corona, Boëmica, Vngarica, Cæſarea. Quotieſcunq; hæc graviore morbo aliquo tentata eſt, ipſe de ejus ſalute ſolicitus, ad incolumitatem à Deo illi impetrandam, Religioſis omnibus Familijs preces indixit: diſtributa in eum etiam finem, non exiguâ pecuniæ vi in Sacerdotes ac pauperes, ut & ipſi ſupplices ad Deũ accederent. Cum Ratisbonæ 1636. grave illud Ferdinandus

Defunctæ coniugis memoria.

Coniugem amat & æſtimat.

vitæ diſcrimen ſubijt ex morbo, de quo alibi ſermo fuit; multumq́; ad ejus incolumitatem Eleonora Imperatrix contuliſſet; benevolè prædicavit & tunc, & non ſemel aliàs, vitam ſe Conjugi debere. Jucundiſſimum illi accidit, videre â ſuis filijs, Eleonoram coli ut matrem; viciſſim ab hac illos diligi ut filios.

Summa, & fortè cui par non inveniatur, ejus cura fuit, optima liberorum educatio. Præceptores domeſticos, Præfectos aulæ, miniſtros cubiculi, non niſi ſpectatæ virtutis, ac famæ integerrimæ viros beneq́; in Familias religioſas affectos, (credi vix poteſt, quantum in hac una re poſuerit momenti,) Filijs attribuit. In ſtudijs gravioribus Magiſtros, ut & Confeſſarios, è Societate JESU delegit. De profectu in pietate ac literis ſolicitus, ſæpe de utroque *Eius de liberis educādis cura.*

troque ſolitus fuit ſciſcitari. Diſputantem Ferdinandum Erneſtum, hodie Imperatorem, aliaq; literarum exercitia obeuntem, aliquando ipſemet, adductis ex intimo Conſilio viris primarijs, voluit audire; & verò audijt maximâ voluptate. Decimum octavum annum ingreſſos filios juſſit ſecretioribus conſilijs intereſſe: primò quidem audire, deinde ſententiam quoque dicere, & ea ratione ad gubernandos populos erudiri. Circa filias eadem ſolicitudo, eadem pietas. Matronas ſelectiſſimas, virgines integerrimas, gynæceum omnino candidum, penes illas voluit eſſe. Ad hæc omnia, ſuo illos exemplo, maximè ad virtutem informare conatus eſt. Audivi qui diceret, Cæſaris filios ac filias, non tam virtutem didiciſſe, quàm ex parentis aſpectu hauſiſſe. Hinc illud;

lud; nunquam nec correctione, nec aſperiore verbo opus fuiſſe, ut bene agerent; hinc demiſſa illa liberorum in parentem reverentia; illum ab his, ut Deum in terris, coli; viciſſim ab hoc illos diligi, ac etiam honorari. Filium natu majorem, Regio jam diademate ornatum, planè habuit ut fratrem. Ditionum, quarum ſemel voluit penes illum eſſe dominium & regimen, id liberum illi ſemper integrumq; reliquit, nec rigidus cenſor, nec inſpector importunus.

Illius cura fructus.

Jam fratres ac ſorores quod attinet, eos benevolentia ſuaviſſima complexus eſt. Nihil omiſit, quo illis aut prodeſſe, aut gratificari potuit. Cùm neceſſe fuit ſejungi, ac diverſis in Provincijs degere, ita cum fratribus pactus eſt, ut in mutui amoris ſolatium & incrementum, quotannis, ſi

Ferdinādi in ſuos amor.

fieri poſſet; ſin minus, ſaltem quolibet biennio ſemel convenirent.

Humilitas, & ſui ipſius Contemptus.

CAPVT XI.

QVò difficilius eſt in Coronâ ac Sceptro non ſuperbire, eò diligentiorem dedit operam, ut Chriſtianâ Humilitate ac ſui ipſiùs Contemptu, animum Orbi imperantem contineret, ne eſevaretur. Summus illi humanæ gloriæ deſpectus, eam non quærere, non admittere; de ſe, nec loqui magnificè, nec loquentes pronis auribus audire. Genus illud hominum, qui lucrum habent, plauſu Principes extollere, & adulari, averſatus eſt ſemper. Hiſtoricos, qui de ſe ſcriberent, vel ſcri-

Honores deſpicit.

vel ſcripturi eſſent, ut non damnavit, ita nec ambivit, ſolitus dicere, *Solicitum ſe, ne quid ipſe malè agat, non quid Hiſtoricus loquatur aut ſcribat.* Quanti ſe faceret, tertio ante obitum die pronuntiavit: ſuadenti enim cuidam valetudinem ut curaret diligenter, *Me verò*, inquit, *Imperium hodie non indiget: proviſum eſt illi ſucceſſore, & quidem optimo.*

Quando ſublimi in ſolio ſedente Ferdinando, poſitis humi genibus ſummi Principes ac Magnates, immitti in feuda & ditiones ſupplices petebant (quod ſæpenumero accidiſſe norunt, qui Ferdinandum Imperatorem fuiſſe meminerunt:) mirantibus, qui aderant, & Ferdinandi poteſtatem dignitatemq; extollentibus; ut cui ſupplices eſſent, quos Orbis adorat; ipſe eâ gloriæ in ſcenâ poſitus, apud ſe tacitus hæc

Quo alijs glorioſior, eo ſibi ipſi vilior.

ſacræ ſcripturæ verba uſurpabat. *Domine, non eſt exaltatum cor meum, neq; elati ſunt oculi mei: neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus ſuper me: vermis ſum, & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis.* Quod & alia quædam arcana animi ſui, cùm occaſione Coronationis conjugis ac Filij Año 1627. Confeſſario Pragæ aperuiſſet, illum tamen monuit, rem ut omnino ſecretam haberet. Simili ſui ipſius contemptu & ſenſu inſtruebat ſe, vel cùm ſolenni pompa excipiebatur ab Vrbibus, vel cùm Legatos Regum magnificè miſſos, ipſe excipiebat.

Legerat aliquando ſolito attentiùs Sacram Regum hiſtoriam. ſub hæc veniẽti ad ſe Confeſſario hoc retulit, adjecitq; videre ſe paucos è Regibus illis divino præconio cõmendari: pleroſque

roſque depravatis fuiſſe moribus & corruptiſſimos. Hæc cùm confirmaſſet Confeſſarius, addidit, ex ijs ipſis, qui laudantur, aliquos poſt præclarè geſta elatos ſuperbiâ corruiſſe, graviſſimum inſtare periculum pijs Regibus à ſuperbia; illis timendum eſſe naufragiũ in portu magis, quàm in mari; ſalvâ nave, quàm fractâ: meritò experientia edoctum inclamaſſe Davidem, Non veniat mihi pes ſuperbiæ. Ad hæc Imperator. *Spero fore, ut me hoc diſcrimine eximat Deus. Vbi primùm proſperè aliquid eveniſſe nuntiatur, flecto genua: Deo gratias ago: ejus id opus eſſe profiteor, non meum.*

Egregiũ contra ruinas fulcimẽtum.

Reparatæ ſalutis anno 1598. in ipſo Michaëlis Archangeli pervigilio, adfuit Ferdinando tunc Archiduci, qui teſtaretur executioni eſſe mandatum, quod tanto mo-

to molimine conatus fuerat: exceſſiſſe Græcio Acatholicos Doctores: peſte illâ civitatem liberam eſſe. Facinus immortali memoria digniſſimum, & quod potuiſſe fieri fatemur, quia Ferdinandi conſtantiâ ſcimus effectũ, videbatur animum vel gloriæ inimiciſſimum, poſſe ad ſui laudem erigere; at Ferdinandus illo audito exclamavit. *Non nobis Domine, non nobis, ſed Nomini tuo da gloriam*: nullaque interpoſita mora in conclave ſe recepit, poſitiſque genibus, quo maximo potuit demiſſi animi ſenſu, Deo gratias egit.

Anno 1634. Septembris die 10. literis à Ferdinando filio Rege acceptis, cognovit de Victoria ad Nordlingam; cæſos hoſtes ad internecionem; vix paucos fugâ ſibi conſuluiſſe: capta tormenta, vexilla, impedimenta omnia,

omnia; videri eâ victoriâ poſita fundamenta non ſolùm gloriæ, ſed etiam ſecuritatis. Prælegit has literas Cæſar é familiaribus uni: dum legeret, ſolutis veluti rivis ubertim flevit: inter lacrymas, hæc tandem poſt literas locutus eſt. *Magna Deus in nos contulit: at ego pergam in ſimplicitate mea, ero in oculis meis poſt iſthæc humilis magis quam antè.* Nihil verò habuit antiquius, quã ſolennem indicere gratiarum Deo actionem.

Hoc ſolùm modo creſcere poteſt, qui ſummus eſt.

Poſſem hic inſignia ſe ipſum contemnentis, ac ad humilia deijcientis documenta referre, ſed præſtat alium in locum ea differre, eò ſcilicet, ubi, quæ in pauperes contulit, exponam. Vnum hîc apponam. Famulorum, ut leviſſime loquar, negligentia, ſæpe dominos adigit, ut acerbius vel inviti loquantur. Ferdinan-

Nõ obeſt Maieſtati Humilitas Chriſtiana.

dus hoc habuit in more: ſi quando verbum exciderat, quod tamen rariſſime fiebat, quo quem debuit corrigere, cenſeret fuiſſe perſtrictum; datâ ſive præoccupata occaſione, illum eâ verborum benignitate alloquebatur, ut videri poſſet quadam ratione deprecari. Id autem agebat animi demiſſione ſumma quidem, quæ tamen Cæſarem non dedeceret. Eſt apud Chriſtianos Humilitas, quæ Majeſtatem non dedecorat, ſed ornat.

Sinceritas & animi Candor.

CAPVT XII.

HAnc verò virtutem nemo in Ferdinãdo non prædicavit. Nullus in illo dolus, nulla fraus; in ore quod in corde, in corde quod

quod in ore; ſenſa verbis, verba ſenſis reſpondebant; fingere, fallere, ab ipſius ſinceritate alieniſſimum; colores adhibere, ut ſpectantibus imponeret, exoſum; uno candore, eoque nativo, omnium oculis & animis lucem & ſerenitatem veluti affundebat: frons, oculi, vultus, inceſſus, tota corporis habitudo hanc animi ſinceritatem præferebant.

Fraus Regnorũ exitium

Artem illam regnandi, quam multorum error in fuco & fallacia ponit, Regnorum exitium vocabat; detegi tandem fraudes, hoc eſt, ſubtrahi fulcra, & Regna corruere. Sæpe non ſine ſtomacho miratus eſt & queſtus; Principes reperiri, qui dolo velint niti, aliudq; verbis præferre, quàm animo. Hoc verò nec Chriſtianum eſſe, nec nobile; multo minùs aut Regium, aut Cæſareum,

Ex Aulicis quiſpiam non genere illuſtrior, quàm Ferdinandi in ipſum amore; commendatitias ab illo popoſcerat, & verò gratioſe impetrarat. Reſcijt hoc ex Aulicis alius, primario munere apud Ferdinandum, & ejuſdem favore etiam nobilis; arbitratuſq; eas literas rebus ſuis obfuturas, clàm Aulæ Cancellariũ adijt, quaſi ab Archiduce miſſus, ſignificat commendatitias poſſe quidem expediri ac tradi; at voluntatem Principis eſſe, ut ſuis illas literis Cancellarius comitetur, viroq; Principi, cui Aulicus commendaretur, ſignificet; Archiducem commendatitias negare haud potuiſſe, ne, qui petierat, triſtis abiret: cæterùm gratiſſimum ſibi fore, ſi nullum faceret commendationi locum; non videri, quod Aulicus petebat, è re aut poſtulantis eſſe, aut

Ambitioſos præcipitat.

poſtu-

poſtulati. Miratus eſt hominis verba Cancellarius: cumq́; candorem Principis nôſſet, veritus eſt fraudem in Aulico. Ad Archiducem ſe contulit, quæ acceperat mandata, expoſuit. Vix æquè quiſquam vidit Ferdinandum commotum, ac eo tempore Cancellarius. *Ergone*, inquit, *homo iſte fucatum me, fallacem, fictumque auſus eſt fingere! malo quovis in genere malè audire, quàm in hoc: has artes meus candor non habet, nec habebit unquam. Tu exequere, quæ dixi: ille munere ac Aulâ ſine morâ excedat. Nec in me, nec in mea Aulâ dolum patiar, aut fraudem.*

Si eos, quos familiariùs noverat, ſciret aberrare; mira animi ſinceritate atque candore monebat: nihil diſſimulabat eorum, quæ in illis non probaret. Ajebat hoc eſſe ſuis prodeſſe, candidè *Candor non offendit.*

 agere.

agere. Morem hunc etiam cum ſummis viris Principibuſq; tenuit conſtantem, nec tamen ullum unquam ſibi reddidit admonitione offenſum. Nimirum quam monentis ſinceritas condit, nulli eſt amara correctio.

Contemptus honorum & Opum.

Capvt XIII.

Viſus eſt cum Ferdinandi animo Deus certaſſe. Ille honores contemnere, negligere: hic conferre, aggerare. Vt plurimos in illum Deus contulerit, ille tamen in contemptu perſtitit; nec æſtimavit, quos non ambivit. Anno à Virginis partu 1627. coronâ redimitus, & chlamyde ornatus Cæſarea, ſpectavit Pragæ è ſolio pompam, qua, ipſo jubente,

bente, Boëmiæ Corona delata eſt Eleonoræ conjugi, ac Ferdinando Filio. Rem viſus eſt attentiùs contemplari & expendere. Ad conclave cùm è templo ſe tuliſſet, cuidam familiari de tota ea pompâ hanc dixit ſententiam. *Gloriam omnem Regiam ac Cæſaream omnino videri ſibi comœdiam: interfuiſſe, cùm Academici juvenes agerent in ſcenâ: interfuiſſe jam Conjugis ac Filij inaugurationi: unum inter ſcenicos Reges ac iſtos ſe reperire diſcrimen nec plura; illos horas aliquot, hos aliquot annos regnare: gloriam re non multùm differre, differre aliquid temporis diuturnitate.*

Regum gloria Comœdia eſt.

Cùm videret novos quotidie hoſtes inſurgere, novas ſuis coronis inſidias quotidie ſtrui, novas machinas, ut è ſolio ipſe deijceretur, fieri: *Tantine,* inquit, *eſt diadema? ego verò, ſi quem*

Deus

Deus meliorem Imperio decrevit præficere, paratus ſum ſponte Sceptrum manu, diadema capite deponere.

Meritò regnat, qui ita ſentit.

Poſtquam inauguratus Cæſar Græcium Francofurto adveniſſet, dignam ſe protulit ſententiam. *Se Francofurti Imperij coronam ſuſcepiſſe, non ut ſuam, ſed ut Dei gloriam augeret, & commodo publico prodeſſet; quin imò ſe in ſui electionem conſenſurum non fuiſſe, niſi hunc finem præfixum habuiſſet.*

Recta Ferdinãdi intentio in Imperio capeſſendo.

Honores, quos populi Regibus exhibere ſolent, cùm eos pene triumphantes in urbes ac provincias inducunt, uno hoc titulo probabat, ſibique exhiberi patiebatur, quòd eâ pompâ in populorum animis erga Reges excitetur veneratio, quæ facit, ut Magiſtratui libenter ſubſint. Cæterùm id quoque honoris genus ipſe in-

Honores parcè admittit.

pſe infra ſe habuit, ac aliquando recuſavit. Moderationis hujus ultimum argumentum reliquit paulò antè quàm moreretur. Revertentem ex Comitijs Ratisbonâ civitas Vienna, totaque Auſtria, ſolenniori apparatu excipere decreverat, & in promptu erant omnia; cùm ille conſvetâ modeſtiâ juſſit, ut ne Proceres venirent in occurſum, quod facere & quidem ſplendidè conſtituerant, ſed ejus adventum in palatio, in quo ſalutaturus illos erat, præſtolarentur. Ne tamen aut illi, aut cives officia ſua deſpici putarent, *Servent ea,* inquit, *præſtentq́ Romanorum Regi brevi adfuturo.* Retuli ſuo loco Chriſtianæ moderationis exemplũ, quo anno 1595. effundi ſibi obviam Provinciam, aliaque id honoris ſigna edi noluit, cùm adoleſcens annum agens decimum ſeptimũ
Ingol-

Ingolſtadio Græcium reverteretur, Provinciarum gubernacula ſuſcepturus.

Jam verò opes aurumque, ac quidquid mortales pleriq; ſuſpiciunt, & labore ſummo quærũt, non modò contempſit ſemper, ſed planè irriſit. Ex ingenti auri argentiq; ſummâ, quæ rebellium Procerum crimine ac pœnâ, ad Fiſcum Regium devoluta eſt, Cæſar nihil ſibi retinuit. Dixit non ſemel, eodem apud ſe loco eſſe aurum ac lutum. Niſi benè de Principe ac Republica meritis in laborum præmium auro argentoque ſatisfaciendum foret; ſe verò de metallis nec cogitaturum aliquando. Verùm cùm de penè profuſa Ferdinandi beneficentia dicam, tunc aperiam quo loco opes habuerit, & divitias,

Eius fiſcus minimè attractivus.

Morti-

Mortificatio, & Pœnitentiæ.

Caput XIV.

CUm in Ferdinandum hoſtes multi conſpirârint; à nullo ſibi æquè timuit, ac à ſe ipſo. Sive hanc veræ gloriæ magis plenam, ſive magis neceſſariam cenſuerit victoriam; in nullam æquè ac in hanc intentus fuit. Acerrimè in carnem ac animam ſuam pugnavit; multaq; cæteris hoſtibus condonanda cùm arbitraretur, ſibi pauciſſima condonavit. Animo corporiq; aſſiduis laboribus, curis, moleſtijſq; exagitato, domi rarò recreationem conceſſit: colloquia cum Conjuge & Liberis, à prandio ac cænà, quando ejus opera bono publico neceſſaria videbatur, omnino brevia; oblectamenta cætera ferè nulla,

Alijs lenis, ſibi ſeverus.

nulla, niſi quæ vel in hoſpites benevolentia, vel Aulæ conſuetudo imperaret. Semel, ac iterum quavis hebdomada ſeceſſit, venationi vel accupio daturus operam, tùm ex Medicorum præſcripto, ut valetudini conſuleret, ac ad labores rediret vegetior; tùm ex ratione, quòd hanc voluptatem inter omnes maximè judicaret innoxiam; tùm verò etiam ut ſeſe cæli aëriſque injurijs ferendis aſſuefaceret.

Cur venationi indulgere ſolitus.

Mira in ſenſus omnes, ac perpetua animadverſio. Quod Job olim prædicabat, planè fœdus pepigerat cum oculis, ut ne cogitaret quidem de Virgine. Fuêre, qui notarunt, illum in mulieris formam nunquam defixiſſe obtutum, & ſingulari ſtudio oculos in officio continuiſſe. Conſuetum noſtro tempore, conclavia ac ædes magnatū odoribus ſuaveolen-

Senſuum moderatio.

Viſus.

Odoratus.

veolentibus afficere ad voluptatem: delicias hujuſmodi non admiſit unquam Ferdinādus. Quod miniſtris cubiculi, & ijs, qui iter facienti hoſpitia parabant, adeò notum & certum erat, ut ſi quid tale, in tanti hoſpitis honorem à domino domûs procuratū fuiſſet, ad illud difflandum diſſipandumque portas ac feneſtras omnes aperirent. Gravem naribus odorem ac fœtorem nō modò, cùm poſſet, non declinavit operoſiùs, ſed cuidam ſuper ingrato odore quid excuſanti, *Non eſt hoc*, inquit, *neceſſe: odorum delicijs non tangor: fœtorem non magnopere averſor*. Dum accumberet, cibo potuq; planè vulgari contentus, non querebatur vel datum quod nollet, vel ſecus conditum ac vellet. Muſicum concentum inter epulas non excluſit, imò procuravit ſanus & æger:

Guſtus.

Auditus.

æger: non ſolùm quòd ſuapte natura eò ferebatur, ſed etiam, & multo magis, quòd ex eo vires animi ſentiret inſtaurari, & ſatius putaret audire, quàm loqui. Cæterùm attentiores aures canentibus dabat, cùm ſacrum aliquid concinebatur, quàm cùm profanum.

Somnus ad menſuram. Somno non amplius dedit, quàm natura & neceſſitas exigeret. Certè horas nõ plures quàm ſeptem quieti tribuebat. Vltimis annis, pituita ac gravioribus humoribus gravatus, frequenter vel dormitabat, vel dormituriebat, ſed ita cum ſomno luctabatur, ut plus à pugna cruciatus, quàm à ſomno commodi referret. Accidit, ut miniſter cubiculi, cui veſpere horam, qua lumen inferret, & eum excitaret, præſcripſerat, mediam horam adijceret; ratus Imperatori longiorem ſomnum

num eſſe neceſſarium. Improbavit factum, & vetuit, ne aut ille, aut alius poſthac ſimile quid auderet: *Non eſſe ſomno dandum, quod negotijs debetur: hac indulgentiâ moveri ſibi loco omnia, quæ agenda illo die diſpoſuerat.*

Corpus jejunijs, flagellis, cilicijs caſtigare arbitrabatur neceſſarium, etiam ijs, quos veſtit purpura. Extat in hanc diem flagellum multo conſperſum ſangvine, quo fluebat, cùm ſe cæderet. Majoris hebdomadæ feria ſextâ, ſupplicationem cùm ſpectaret, plurimoſq́; in ſeipſos flagellis ſævientes intueretur: Eleonoræ Auguſtæ, quæ aderat, affirmavit, invidere ſe illlis, quibus eâ libertate ſeſe cædendi uti liceret; ſe aliquoties optaſſe illis miſceri, & verò etiam indagaſſe, quâ via in id cæteris ignotus deveniret, plus optaſſe, quàm potuerit aſſequi.

Corporis caſtigatio.

Optat ſe flagellantibus iungere.

Alio

Alio loco memini me ſcribere, ſolitum illum cœnæ plurimũ detrahere, quando ſacram ſynaxin voluit frequentare: diebus, qui Virginis Matris feſta præcurrunt, non modò ſibi, ſed Aulæ toti, abſtinentiam indixit. Cilicio indutus eſt frequenter, ijs vel maximè annis, quibus aut cælebs vixit, aut viduus. Nunquam aſperiùs carnem afflixit, quàm ſanctioris hebdomadæ feria quarta, quinta, ſexta: tunc jejunio flagella, flagellis cilicium, cilicio vigilias adjunxit, longioreſq; orationes & lectionem.

Caſtitas.

Caput XV.

POſt aſſertas Ferdinandi pugnas in carnem, facile eſt eius Caſtimoniam ac pudicitiam

conte-

conteſtari. Illis pugnis hæc paratur, præmiumque ſeipſum edomantis eſt, corporis mentiſq; integritas. Adoleſcens, ejus ætatis decus longè pulcherrimum credidit eſſe Caſtitatem. Aulicum neſcio quem, viam ad impudica monſtrantẽ, & ut perfrictæ frontis erat, opem ſpondentem, adhuc juvenis, nec dum matrimonio junctus, juſſit Aulâ excedere ac ſervitio. Odiſſe ſe ajebat inter ſervos, Veneris mancipia & cupidinis.

Caſta ejus Adoleſcentia.

Provincijs præpoſitus & Regnis, cùm fæminas audire ex munere teneretur, nullam unquam ſolus audivit, ne quidem Principem. Colloquio vel ſuam conjugem adeſſe voluit; vel petentibus aures dedit, cùm in publicum proditurus, Aulam univerſam comitem & teſtem habuit. Ante conjugium nullam cognovit;

vit; viduus ſex annis, in ipſo æ-
Viduitas. tatis vigore, videlicet ab octava Martij anni milleſimi ſexcenteſimi decimi ſexti, uſque ad ſecundam Februarij anni milleſimi ſex centeſimi vigeſimi ſecundi, etſi neque ſtimuli neque occaſiones defuerint, eodem rigore vixit.
Coniugium. Matrimonio junctus ſic ſe habuit, ut pleniſſimam caſtimoniæ conjugalis fidem conjugi effecerit. Scio ab Auguſtâ dictum, eâ apud ſe integritatis in opinione fuiſſe Ferdinandum, ut vel cum puellâ deprehenſum in thoro, nefas crederet eum impudicitiæ damnare: obfirmatum validiùs ejus fuiſſe animum in Caſtitate, quàm ut vicina ea machina poſſet convelli, aut moveri.

Non lingua magis quàm au-
Honeſtatis amor ribus turpia excluſit: nullum ex ejus ore verbũ non purum, nullum fœdum, coram illo turpia

effuti-

effutire, aut quæ libidinem olerent, nemo planè unquam auſus eſt. Si quando, vel ut conſuetudini daret aliquid, vel ut Aulam recrearet, paſſus eſt ab hiſtrionibus in ſcena agi, præmoneri curavit ſeriò, modeſtiam ne obliviſcerentur; ſcirent ſe agere coram Cæſare, qui in Comœdia primas pudori ac verecundiæ tribueret; minas addi, ſi quid auderet quiſpiam.

Vt homini fieret offenſus, imò implacabilis, ſatis erat nôſſe vel adulterijs obnoxium illum eſſe, vel concubinis. Neminem excuſabat vel Sangvinis nobilitas, vel rerum gerendarum peritia. Conſtat etiam è Proceribus aliquem noxium repertum, maluiſſe ſpõte ſolum vertere, quàm iram caſti Principis experiri. Extant graves in adulteria ac inceſtus, & quæ ſunt alia libidinis opera fœdiora,

Odium Turpitudinis.

diora, ab eo latæ leges, & pœnæ capitales. In Judicijs ſolitus in commiſerationem erga reos declinare: damnatos adulterij ea gratia non eſt dignatus. Poſſem vindicis ſeveritatem comprobare exemplis, ſed non libet damnatorum famæ inſultare.

Patientia.

CAPVT XVI.

QUanta hæc in Ferdinando fuerit, uno poſſum argumento ſat probare. Tot ab Acatholicis impetitus injurijs, tot ac toties ab hoſtibus iniqua & indigna perpeſſus, nunquam aut verbo quempiam acerbiùs incuſavit aut animo commotus graviùs indoluit. Mirati ſunt familiares, eſſe Ferdinando ſtomachum, qui ſilentio poſſet tam dura concoquere,

quere; non queri, non proteſtari, non expoſtulare. Non me fugit paulò altiùs fuiſſe ejus animum tactum, cùm ab ijs, à quibus minimè oportebat, obſtacula poni vidit, quo minùs Germaniâ tota Catholicam Religionem reſtitueret. Verùm de his etiam temperatè locutum ſcio, ut non impatientia in adverſarios, ſed commiſeratione in eos, quorum intererat, agi in querelas conſtaret. Arma ipſa non tractavit ex ira in aliquem.

Adverſariorũ vicem dolet, nõ ſuam.

Graviſſimum offenſæ genus, & toleratu præ cæteris difficile, verbis impeti ac traduci, ita tulit, ut nec ſentire viſus ſit. Fuêre ex ejus Adverſarijs, qui impotentia animi indignis tanta majeſtate verborum injurijs, illum ſangvinarium canem, cæcum nebulonem, homuncionem ac Ferdinandulum compellarunt. novit

Calumnijs non movetur

hæc ipſe de ſe dicta, nec tamen indignatus eſt. Ano 1599. Græcij publicis in Comitijs, Acatholici Proceres auſi ſunt amaris in præſentem verbis invehi: quam ille urgebat veræ fidei reſtitutionem, miſeram ac deplorandam perſecutionem, conſcientiæ tormentum duriſſimum appellarũt. Nonnemo (ille ipſe, cui nomine cæterorum ex officio loqui incumbebat,) adeò aculeatè, temerè, acerbè, atque impudenter in Archiducem debacchatus eſt, ut illos ipſos, qui eum ad liberè loquendum hortati fuerant, puduerit audaciæ. Ferdinandus & obloquentem patienter audivit, & qua pollebat poteſtate, cùm poſſet ulciſci, maluit patientiæ quàm potentiæ præbere documentum. Sat habuit, quam propoſuerat fidei reſtitutionem, conſtanter urgere. maledicta & ſcom-

Maledicos fert.

ſcommata animo tulit æquiſſimo. Tot jam annos pertinaciter commota, belliſq; involuta Germania, plurimi in lucem emiſſi ſunt libelli tenebris digniſſimi, quibus Ferdinandi nomen ac geſta indigniſſimè ſunt traducta: homines obloquendi libidine perciti, ficta pro factis, falſa pro veris orbi obtruſere. Videbantur non redarguendi modò, ſed graviore animadverſione monendi. Ipſe nec famoſis libellis commotus eſt, nec in authores juſſit inquiri, nec ipſa quidem adverſariorum mendacia ſcripto optavit à quopiam confutari. Delatum eſt, hominem, qui ſe Catholicum dicebat, olim à Ferdinando & honoribus & opibus auctum, in urbe Catholica, editionem moliri libelli, qui plures in Cæſarem calumnias ac injurias haberet. Æquiſſimum erat

de ingrato homine pœnas exigere: ipſe nil actum ultra voluit, quàm editionem impediri. Viennæ quis multorũ criminum reus, Judicum ſententia juſſus erat, multa pœnarum genera ſubire, ac ipſam poſtea mortem. Hic idem quia verbis mendaciſſimis criminatus Cæſarem fuerat, Judices, ut abſciſſa linguâ crimen lueret, pronuntiârunt. Venit ex more Iudicum ſententia ad Cæſarem recognoſcenda: is linguæ pœnam expunxit, & vetuit in ſententiâ memorari, quæ reus efflutiverat maledicta.

Exemplum clementiæ in maledicum.

Juvat magnorum heroum minores etiam virtutum actus cognoſcere. Quotuſquiſq; eſt, qui famulo perſæpe non iraſcatur, ac verbo ſaltem non exprobret negligentiam? *Sæpe* accidit, ut incuſantibus cæteris quorundam in Cæſaris ſervitio aut tarditatem,

Mirãnda patiẽtia

tem,

tem, aut incuriam, ipſe non patienter modò tulerit, ſed etiam excuſarit. Vbi cæteri ſolent amare indignari & iraſci, ille viſus eſt feſtivè jocari. Venerat Pragam ex longo itinere: arcem ingreſſus poſuerat ocreas: & parata erat cœna. repente vident nec calceos adeſſe, nec crepidas, cùm nondum adeſſent, qui impedimentis præerant. Cæteris indignè famulorum negligentiam ferentibus, ipſe nullo offenſi animi ſigno dato, *Accumbamus*, inquit, *menſæ: quid calceis opus aut crepidis? tempeſtas frigida non eſt.*

Conſtantia in adverſis æquè ac proſperis.

Caput XVII.

Nubilum ac ſerenum ſunt Mundi inferioris vices: cælum nunquam mutatur. Planè, qui Ferdinandum nôrunt, aſſerent, cælo ſimillimum ejus fuiſſe animum; illum proſpera & adverſa infra ſe deſpexiſſe; nunquam turbatum, nunquam mutatum. Quâ conſtantiâ tulerit adverſa, hiſtoriâ totâ narratum eſt. Si cui enim Deus adverſam fortunam irridendam unquam objecit, certè objecit Ferdinando. Quæ ejus vitæ pars moleſtiarum expers fuit? quæ Regna ſine adverſarijs aut adijt, aut retinuit? quoties à fide Principis Pro-

Adverſis non dejcitur.

Provinciæ & Regna excidêre? quoties arma aut malè adminiſtrata conjecere Cæſarem in anguſtias, aut hoſtium vi retuſa locum fecere calamitati? Eò non ſemel deventum eſt, ut actum proclamaretur. Hæc omnia conſtanter tulit, nunquam dejectus, ſemper in ſpem erectus meliorum.

Inter admiranda numerari etiam debet, quod ſæpe in Ferdinando Conſiliarij ſuſpexêre. Eâdem tranquillitate animi, eâdem vultus oriſq; ſerenitate perſtitiſſe poſt clades auditas, quâ antè fruebatur. Sæpe contigit, ut uno menſe, plurima eveniſſe adverſa cognoſceret; malè pugnatum, factam rebellionem, urbes ab hoſtibus occupatas. Credidimus ſaltem vulnus vulneri additum effecturum, ut commoveretur. Eâdem conſtantiâ ſecundum ac

tertium excepit vulnus, quâ primum. Anno 1616. quindecim dierum ſpatio, mortuus eſt Maximilianus frater; Maria Anna conjunx, quam oculis chariorem habuit, exceſſit vitâ; Gradiſcanum Præſidium à Venetis obſidione cinctum eſt; P. Villerius, cui à Confeſſionibus ſe ſuumq; cor commiſerat, Româ (quò in cauſa Religioſi ſui Ordinis à Superioribus miſſus fuerat) rediens captivus abductus, & in carcerem Veronæ detruſus eſt. Ictum ictui incurrentem excepit intrepidus. Non modò ſe non dejecit, ſed alios dejectos potuit erigere; hortatus, ut forti animo paterentur, quæ Deus immitteret exercitia virtutis. Primas duas proles, quæ chariſſimæ ſolent parentibus eſſe, tantùm illi licuit videre: illicò à Baptiſmate extinctas. Nullum excidit ei aut verbum

bum amarius, aut flebilis ejulatus. *Sat habeo*, ajebat, *meorum filiorum ortu & occaſu auctum in cælo eſſe numerum infantium, quorum ore Dei laus perficitur*,

Jam alteram fortunam, quam difficiliùs humanus animus ſolet concoquere, æquè conſtanter tractavit ac primam. Nullius felicioris eventûs cauſa elatus eſt animo, nullâ proſperitate intumuit. Cæſo ad Pragam in albo monte hoſte; recuperatâ Regni Boëmiæ Coronâ, ipſoq; Regno; pſeudoRege, Boëmiâ adjunctiſq; Provincijs excluſo; vultum haud mutavit. Sat habuit, Deo publica ſupplicatione gratias agere; cæterùm gaudio vehementiori non eſt viſus proſilire. Animi conſtantis hæc æquitas, cùm Gabrieli Betlenio narraretur, ingens ejus animo timor injectus eſt. difficillimum fore contra hominem

Non extollitur proſperis

Ob conſtantiã inimicis terrori eſt.

 minem

minem pugnare, quem nec adverſa deijciunt, nec ſecunda extollunt. Guſtavo Adolpho Sueciæ Rege in Lucenſi pugna interfecto, exiliêre gaudio, quicunq; cum Cæſare ſentiebant. pleriq́ue lætitia perfuſi hoſtibus inſultare: inclamare, ea cæde debellatum eſſe: nullum jam ſupereſſe timori locum. ipſe immutatus unum dixit. *In humilitate progrediamur: demiſſe rem Deo commendemus.*

Eò modeſtior quo felicior.

Creditum eſt eò collimaſſe bella tot annos pertinaciter producta, tam firmos hoſtium conatus, ut Cæſarum ſeries tandem in Auſtriaca Domo concluderetur; aliò transferendum aliquãdo ſceptrum & coronam; diutius quàm publicum bonum pateretur, in ea Familia perſtitiſſe Imperium; Ferdinando II. non ſubſtituendum III, Ratisbonæ E-

lectorum

lectorum ſuffragijs firmatum etiam hac vice eſt in Auſtriacis Imperium; Sceptrum & Corona delata ſunt Ferdinando III. Audivimus ipſa die, qua hic Romanorum renuntiatus eſt Rex, non vulgi modò ſed Procerum voces, hoſtibus inſultantium; concidiſſe machinas tot annorum labore inſtructas; exaruiſſe ſpem larga non magis auri quàm ſangvinis profuſione irrigatam; irent, & Auſtriacæ potentiæ ac felicitati adverſarentur; eſſe eum Cæſarem, qui ut ne eſſet, pene effecêre inimici, ut Germania tota non eſſet, aut eſſet bellis, peſte, fame exhauſta. Vnus Cæſar in effuſa cæterorum lætitia, viſus eſt moderatè lætari, nullum in adverſarios verbum, nulla exprobratio. Egreſſus conclavi, in quo Filius ſuffragia ad Imperium tulerat, ante aram poſitis genibus, *Semper ſibi ſimilis.*

cum Simeone cecinit. *Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei Salutare tuum. Quod paraſti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael.* Actiſque Deo gratijs vultu, in quo nemo quid inſolentius videret, cætera proſecutus eſt, quæ ritus exigit diei illius.

Labores.

CAPUT XVIII.

OTium in nemine unquam mortalium probavit, in ſe omnino nunquam eſt paſſus. Audivi Aulæ Cæſareæ Præfectum Leonardum Helfridum Comitem de Meggau conteſtantem, ſe nunquam ad Cæſarem intraſſe, (intrabat autem ex munere frequen-

Negotioſiſſimus Imperator.

quentiſſimè) quin illum in opere deprehenderit, legentem, ſcribentem, audientem, orantem. Non ſine voluptate commemorabat, ſe à Deo inſigne beneficium accepiſſe, quòd labores amet, ijſque delectetur. Sæpe à prandio, aut à cœna, vix ultra quartam horæ partem ſibi indulſit, quam cum Conjuge & Liberis ſuaviùs tranſigeret: illicò ut plurimum ſeſe ad negotia publica & labores referebat.

Valens & ſanus conſultationibus adfuit & præfuit ſemper. Cùm non raro rerum, de quibus fuit agendum, aut multitudo, aut difficultas, quatuor in deliberatione horas Cõſiliarios detinuerit, non modò non receſſit, ſed cæteris, laborum gravitatem aut accuſantibus, aut moleſtiùs ferentibus, ipſe lætatus eſt occaſionem laboris uberrimam non

defuiſſe.

defuiſſe. Solitum dicere accepimus, tribus rebus ſibi occupato tempus nunquam viſum longum, divinis Officijs, conſilijs, venationibus.

Tria ei nunquã moleſta aut longa.

Libellos ſupplices ad ſe delatos (quos plurimos fuiſſe neceſſe non eſt dicere agenti de Cæſare) omnes ac ſingulos quotidiè legit labore incredibili. Lectis ſua manu adſcripſit, quem ad Cancellarium eſſent tranſmittendi. Vt conſtet, qua cura legeret; aliquando evenit, ut Secretarijs inter referendum nonnulla exciderent. Id notavit Cæſar, & quod illi omiſerant, felicitate memoriæ, qua pollebat prorſus admirabili, ſupplevit. Si diurna negotia tempus præripuiſſent; libellis cognoſcendis, diurno labori nocturnum addebat. Cuidam familiariori aliquando poſt cœnam, ingentes libellorum faſciculos

Labor propè incredibilis, ſed Salutaris.

ſciculot oſtendit, & adjecit, *Non priùs ibo cubitum, quàm hos legero & expendero.*

Vltimis annis, viribus longè imminutus eſt, laboribus tamen æquè ſe tradidit ac junior. Monitus non ſemel, temperaret ſibi vel paululum à laboribus; minoris momenti libellos traderet alijs legendos; valetudini ſuæ conſuleret: magnificè reſpondit, *à Deo ſe poſitum in ſolio ut laboraret, non ut otiaretur, non poſſe Principem valetudini ſuæ parcere, qui publico conſultum velit: malle ſe ſibi deeſſe, quàm officio ſuo.* *Officiũ Principis.*

Pertinax hoc laboris ſtudium ad mortem uſque illi fuit. Eo ipſo veſpere, qui matutinum obitum præceſſit, libellos plurimos legit; plura conſtituit, ſuaque manu firmavit; nonnulla conſiliarijs expendenda tranſmiſit; longas ad Regem filium literas *Laboribus immoritur*

ſuâ ma-

ſuâ manu exaravit. Planè, quod Imperatorem decere ajebat ille, ſi non ſtans, laborans occubuit.

Negotioſum otium. Venatum egreſſurus providit, ne publicis rebus obeſſet. Præcedenti die geminabat labores, ſubſcribebat quibus erat ſubſcribendum, efficiebatque ut die ſequenti eſſent, quibus aut ſcribæ, aut ij, qui erant à ſecretis, occuparentur. Veſpere reverſus ab his, acta perluſtrabat, ſignabatq;. Neque verò ipſam venationem curis publicis exemit. Semper unum & alterum ex intìmis Conſiliarijs ſecum habuit, ut, ſi quid novi deferretur, cum his deliberaret: novi nihil ſi accideret, captatâ opportunitate, cum his tamen aliquid publici commodi indagabat, verſabatque.

Faciles ad eum aditus. Aſſiduitas aures dandi, ac reſpondendi ijs, qui opem ejus implorabant, mirum quantum illi

labo-

laborem attulit; exantlavit tamen libenter æquè ac fortiter. Petentibus aures facilè prompteque dedit, nullum rejecit vel audiendi tædio victus, vel rerum expoſitarum inanitate turbatus. Cùm plures aliquando horas audiſſet, ad familiarem converſus. *Libenter*, inquit, *omnes audio: libentiùs audirem, ſi quæ afferuntur, publico bono aut privato civium prodeſſent: gravius eſt inutilia, quàm multa audire.*

Recreationes.

Capvt XIX.

Animo recreando, corporique exercendo, ſuo tempore aliquid tribuebat. Adoleſcentior equeſtribus ludis, armorumque tractatione delectatus eſt, & ſanè cum laude: plerumq; enim ex cer-

Excellit in Haſtiludijs.

ex certamine victor redijt, ac Iudicum ſententiâ inter concertantes excelluit; palmâ dignus & Coronâ. Cantu ac muſicis modis curas etiam lenire, & magno ſumptu, Muſicos optimos conquirere & advocare ſolitus fuit, tùm ut animo recreato publica faciliùs feliciuſque pertractaret, tùm verò & maximè, ut Muſicorum operâ & arte, Divina in ſacris ædibus magnificētiſſimè peragerentur: id ſi aſſequeretur, bene pecuniam poſitam arbitrabatur vel plurimam: nihil unquā nimium honori impendi divino.

Muſicâ delectatur, præſertim ſacrâ.

Scenæ ac theatro olim libenter interfuit. Verùm qui nec recreari animum ſine pietatis augmento unquam voluit, odit ſemper aut ludicras nimis, aut pudori pudicitiæq; adverſas comœdias. Libenter vidit in ſcena Alexium, Cæciliam, Auguſtinū, Marty-

Actionibus & Actoribꝰ ſcenicis fauet, ſed grauibus.

Martyrem pro Religione forti-
ter occumbentem. Actorem ſi
quem piè & cum plauſu egiſſe ju-
dicavit, eum gratiâ, amore ac be-
nevolentia dignatus eſt comple-
cti. Ex Academicâ juventute
quoſdam inter Alumnos in Se-
minarijs à ſe erectis juſſit haberi,
quia egerant pro dignitate: ali-
os alijs muneribus aut ornavit,
aut juvit. Scio nonnullos, ab-
ſolutis ſtudijs à Cæſare fuiſſe cæ-
teris competitoribus prælatos, &
Sacerdotio aut munere magis o-
pimo donatos, quia meminit, o-
lim eos Sancti alicujus perſonam
decēter & cum gratia ſuſtinuiſſe.

Venationem iuſtis de cauſis amat.

Venationem & aucupium à
prima ad ultimam ætatem ama-
vit. Injecêre hunc illi amorem
primò quidem Parentis exem-
plum, deinde Medicorum con-
ſilium. Plurimum Venationi Ca-
rolus pater dedit Medici hoc ma-
ximè

ximè ipſius neceſſarium valetudini ſemper cenſuêre. Acceſſerat, velle ſe bellicis laboribus parem facere, ſi quando ferre oporteret; his autem ſimillimos eſſe ex venatione natos ille ignorat, qui neſcit venatoriam eſſe tyrocinium artis militaris. Addidit quartam aliquando ipſe cauſam, nec fortè improbandam. Multos in Regum Cæſarumq; Aulis degere, quibus otium locum facit ad improba. Hos debere Cæſarem venatione occupare, ne deſipiant. Cæterùm ne hoc quidem recreationis genus ſibi indulſit, ſine commodo aliorum. Prædam ex venatione non modò in legatos Principeſq; viros, ſed etiam & maximè in religioſas Familias tribuit. Ipſis in ſylvis, penè erecto tribunali, ruſticos audivit, eorum cauſas cognovit, verbo & re conſolatus eſt. Hoc ille tempore,

Vult eã multis utilem, omnibus innoxiã

pore, à feris illata damna inveſtigavit; juſſum quemq; ſua damna æſtimare, pretio refecit majore, quàm ipſe actor pronuntiarat. Non præteribo, ſi quando, ab apro contigiſſet ruſticum aliquem in venatione lædi, juſſum illicò à Ferdinando in urbem deferri: à Cæſareis chirurgis ſanari: ſanum demum valentemq; nova veſte & pecunia auctum ad ſua remitti. Non ibo inficias, ex hoc ejus venandi ſtudio multas extitiſſe querelas, ruſticos ſcilicet malè haberi ac tractari. Verùm multa Cæſarem latuêre; multa ab eo juſſa corrigi, fortè ab ijs, ad quos proximè ſpectat, quibuſq; Cæſar ſeverè mandaverat, minùs diligenter ſunt correcta & caſtigata.

Quod ſecus factũ, aut ipſum latuit, aut corrigi mandavit.

Im-

Prudentia & gubernandi ratio.

Capvt XX.

IN Regnorum Imperijq; adminiſtratione, curaq; populorũ, ſublimibus ac planè divinis principijs nitebatur. Fucatam ac ſubdolam Politicam, quâ hodie aliqui utuntur, primo loco eliminabat à Prudentiâ. Non poſſe eos prudenter agere, qui dolo agunt, quique Deo & Religione abutuntur; deſipientis eſſe, Regna, quæ ab uno Deo dantur, artibus velle firmare, quas Deus odit. Ergò veræ Prudentiæ, veræque Politicæ fundamentum, honoris divini tuendi amplificandiq; ſtudium ponebat. Antè cavendum, ne quid Numinis gloria detrimenti patiatur, tùm cætera diſponenda. Ratisbonæ ipſis

Prima imperãdi lex Dei honor.

Ianua-

Ianuarij Calendis, viro cuipiam Religioſo familiariter dixit, *Placere ſibi, Ferdinandum Filium eſſe in Romanorum Regem electum*, & rationem addidit, *non quia Filium videret in ſolio, ſed quia in ſolio virum videret, cui regula regnandi imperandiq́; eſſet futura divini honoris cura, & Catholicæ Religionis propagandæ Zelus, Subditorum & patriæ ſalus. hæc eſſe veræ Politicæ artis laudanda principia.* *Gaudet Filium ex eâ imperaturum.*

Conſiliarios pietate maluit, quàm dote aliâ præſtare. Quæſivit ille quidem viros, qui & ingenij acumine, & rerum experientiâ laudarentur: ſed maximè optavit, qui Dei cultu metuque excellerent. Loquendi in ſententiâ dicendâ libertatem amabat. Invenio propriâ Cæſaris manu ſcriptum, *odiſſe ſe in conſilio canes mutos: non probare, qui authoritate cujuſpiam abripi ſe ſinunt in* *Quales cupierit Conſiliarios.*

 ſenten-

ſententiam, quam cæteroqui non probant: amare, qui candidè, ſincerè, liberè, modeſtè tamen, enunciant, quod ſentiunt. Factum eſt non ſemel, ut dicentis libertatem non modò commendarit, ſed tuendam etiam ſuſceperit. Cùm enim è majoribus aliquis ægrè viſus eſt ferre libertatem, qua minor oppoſitam in conſultatione ſententiam firmabat, tùm Cæſar pro minore ſtetit, ſuaque tutelâ egit, ut & alij dicerent liberrimè.

Methodus deliberandi de reb. grauioribus. In rebus gravioribus conſtituendis, & potiſſimùm cùm de vitâ alicujus ageretur, hanc tenuit deliberādi methodum. primò mentem animumq, quavis perturbatione eximebat, tùm Deum ipſe ſtudioſe conſulebat; plurimoſq, & maximè Religioſos adhibebat deprecatores, exinde alienum conſilium prolixè ac patienter exquirebat, & plerumque

rumq́; in ejuſmodi rebus id conſtituebat, quod plures cenſuerant; ſolitus dicere, *Securius eſſe, Conſiliarijs adhærere, etiamſi aliquando eventus fallat, quàm ſuo unius judicio regi.* Si ad Conſiliarios referre, quod agebatur, non licuit, Deum cæliteſq́; tunc ardentiùs conſuluit. Vetuerat Viennenſis Magiſtratus, ne Civium ullus in Hernals excurreret, è ſcholâ Lutheri magiſtros auditurus. Proceres Acatholici ægrè hoc tulêre; privilegia, quæ jactabant, apud Cæſarem produxêre; non ſine gravi ſenſu, ſua jura lædi conqueſti ſunt. Quo tempore ſuam illi cauſam perorabant, pijſſimus Cæſar continuò cor, ſed occultè, Crucis ſigno munivit, tacituſq; Numen obteſtatus eſt, ne reſponſuro verbum elabi pateretur, quod vel Fidei veræ præjudicaret, vel Acatholicos,

Pia induſtria

licos acerbiùs perſtringeret.

Cùm quid ſolito gravius in deliberationem veniebat, puta, quod novorum bellorum pericula involueret: non ſat habuit, unum Conſiliariorum Collegiū audire, ſed plura voluit dicere, quid ſentirent. Id dum ageretur aliquando in cauſa Mantuana, propriâ manu ad Collegiorum ſenatorumq; ſeu Conſilij Præſides ſcripſit, *viderent ſeriò conſultores, quid ſuaderent, & de argumento graviori id unum ſtatuerent, de quo ſperarent poſſe ſe ad Dei tribunal interrogatos reſpondere intrepidos.* Sua verò hæc mandata toties voluit omnibus Conſultoribus prælegi, quoties ſuper eâ re deliberaturi convenirent. Si negotium, de quo agebatur, Religionem ſpectabat, primò Theologos ex diverſis ſcholis jubebat ſententiam dicere, imò

Regulā Conſiliorum voluit eſſe Dei tribunal.

Theologos Conſulit.

re, imò & literis conſignare, ut ipſe relegeret attentius : deinde Cardinales, Epiſcopos, alioſque, quos Catholicæ Religioni maximè addictos noverat, in conſultationem vocabat : dicturos ſententiam monebat, *Religionem haberent præ oculis : ſuaderent, quod Deo Iudici poſſent olim probare : ſe in eorum ſententiam ſecurè iturum ; cùm doctos, pios, atque ex eo ordine ſelegiſſet, ad quem maximè Religionis tutela pertineret.* Hunc deliberandi modum tenuit, cùm de pace Saxonicâ actum eſt, de quâ alibi ſcripſi.

Cardinales et Epiſcopos.

Deo reſpõſuros.

Evênit aliquaudo, ut minimè expediret rem evulgari, quæ in deliberationem veniebat ; tunc hac inceſſit viâ. Conſiliarios non ſimul juſſit adeſſe, ſed ſejunctos ſingulos, nec verbo, ſed ſcripto, ſententiam dare. Id autem eâ cautela egit, ut nemo poſſet ſub-

Secretũ ingenioſè procuratum.

odorari, alium quempiam, præter ſe, fuiſſe conſultum. Hac deliberandi methodo, duo eſt aſſecutus, ut & plurium mentem intelligeret, & nemo auderet rem evulgare; dum enim ſe ſolum ab Imperatore conſcium factum arbitrabatur, quivis credidit, evulgatæ rei culpam in ſe unum eſſe derivandam.

Charitas in proximos & inimicos.

Capvt XXI.

QUi cupit ſcire, qua in proximos Charitate flagraverit, ſeriò recognoſcat labores ac pericula, quæ volens libenſque ſubijt, ut populos ſibi ſubditos ab Hæreſi ad veram Religionem retraheret. Nemo non amantiſſimus ſubditorum feciſſet, tuliſſet, quæ

ſet, quæ ipſe fecit ac tulit. Sermo erat aliquando de ardore, quo Provinciarum Reſormationem urgebat. *Errant*, inquit, *Acatholici, qui me ſibi infenſum putant, Hæreſim inhibendo. Non odi illos, ſed amo: niſi amarem, omni ſolutus curâ ſinerem eos errare. Teſtis eſt mihi Deus, ſic illos à me diligi, ut meo etiam capite, illorum ſaluti conſultum velim. Si ſcirem, meâ morte illos ab Hæreſi poſſe revocari, volens libenſq; hac horâ carnifici collum denudarem, & feriendum præberem.*

Salutem ſubditorum Vita ſua antepoſuit.

Nunquam proximo detrahere auditus eſt: ſi quem detrahentem audivit, ægerrimè tulit; effecitque, ut ſentiret, ingratum ſibi eſſe verbum, quo alterius fama lædebatur. Non modò viventibus honorem integrum optavit, ſed etiam mortuis. Ne quidem illa coram ſe de mortuo

Detractores odit.

Vt ſupplicio extremo afficiendi piè obirent ſatagebat.

traduci paſſus eſt, quæ ipſemet in vivo non probaverat. De eorum ſalute ſolicitus, quos crimina ad extremum ſupplicium egerant, ubi eos pœnam dediſſe cognoverat, interrogabat ſolicitè, an Deo reconciliati obijſſent? In animas, quæ purgatorio igne torquentur, commiſeratione tangebatur ſingulari. Quoties aliquem è notis audivit vivis ceſſiſſe, quoties conflictum factum inaudijt, illicò pro illis, militibuſq; Catholicis ſuffragia per Sacra curavit; & ipſemet ardenter pro ijs Deum oravit. Huc ſpectat, quòd grandem habuerit catalogum mortuorum, pro quibus quotidie Deum precabatur; Summorum Pontificum, Imperatorum, Regum Catholicorum, qui ejus tempore vixerunt; Conſiliariorum item, qui ei ſerviebant, & dum viverent ſervierāt;

Vita functos iuvabat ſuffragijs.

item

item Confeſſariorum olim ſuo-rum; & quod magis mirêre, privatorum Religioſorum, quos amavit, & à quibus ſe dilectum fuiſſe exiſtimavit.

Eximius ejus in proximos amor, maximè in hoſtes & adverſarios exarſit. Rem admiratione digniſſimam. Quo tempore, plurimi domi foriſq; in ipſum conjuraverant, ille me audiente aſſeruit, nullum eſſe in terris, cui malè vellet. Cùm tot ſe ejus inimicos profeſſi ſint, ipſe nunquam ſe alicujus inimicum profeſſus eſt, nec fuit. Ex ijs, qui in Ferdinandum arma tulerunt, fortè omnium acerrimus hoſtis fuit Guſtavus Sueciæ Rex. De hoc poſt Lipſienſem pugnam, quâ Tillius à Guſtavo cæſus eſt, cùm eſſet ſermo, ac aliquis, quàm aptè aciem diſpoſuit, narraret; ſubjecit Ferdinandus, *inſignis eſt Prin-*

Hoſtes nō odit.

Imò laudat.

ceps ac peritus Belli Dux: doleo illum malam cauſam propugnare. Ita hoſtem Cæſar amavit, ut laudem non inviderit illi, ubi eum credidit meruiſſe.

Augebantur in dies mala, bellaq́; bellis innaſcebantur, quæ tamen cùm paucorum authoritate ſuſtentarentur, fuerunt qui ſponderent poſſe ſe ac velle rebellium capita, authoreſq́; malorum tollere. Vnum hoc unus eorum petebat, ut, ſi re bene geſtâ, contingeret ipſum aut capi, aut occidi, Cæſar uxoris ac liberorum curam aliquam ſuſciperet. Reſponderi homini curavit. *Hoc neque Chriſtianum eſſe, neq́; Cæſareum: acturum ſe publicè, & armis ſuam cauſam, quæ juſta eſt, defenſurum: eventum & reliqua omnia ſe Deo commiſiſſe, & ſemper commiſſurū.*

Virtute ſolebat ſincere, non dolo.

Narrabat aliquis, & Cæſare ipſo, & alijs è Proceribus Auliciſque

ciſq; non paucis audientibus, in proximâ pugnâ à milite Cæſareo Duci exercitûs adverſantis plumbeâ glande brachium fuiſſe trajectum. Ex Aulicis unus ſubintulit, erraſſe militem illum, & quidem graviter; debuiſſe vicinum cor traijcere, non brachium, Ad hunc non ſine ſtomacho Cæſar, *Obſecro*, inquit, *quâ conſcientiâ proximo tuo tam grande malum audes optare?* Non poterat amantiùs quid loqui de amico, quàm de inimico locutus eſt.

Mira bonitas.

Facit huc eximia facilitas, qua ex hoſtibus tot, in gratiam recepit; quot veniam poſtularunt; non modò è plebe, non modò ex Equitum ac Baronum Comitumue ordine, ſed etiam è Principibus, ipſiſq; rebellionis authoribus, profeſſus publice in neminem ſe odio ferri; optare, ut omnes reſipiſçant. Principem Anhalti-

Hoſtes, et ipſos rebellionis authores reſipiſcẽtes facilè in gratiam recipit.

haltinum, in Friderici Palatini exercitu contra Cæſarem quondam legatum, non modò benevole, ſed etiam honorifice excepit reſipiſcentem. Juſſit enim, mirantibus, ne dixerim, an indignantibus, qui aderant? menſæ eidem accumbere, cui ipſe cum liberis accumbebat. Friderico Palatino, qui Boëmiæ Regnum invaſerat, qui Ferdinandi coronam ſuo, filijq; capiti per ſummum ſcelus impoſuerat, veniam obtulit; & verò in magnam ditionum partem reſtituiſſet etiam niſi novo ſcelere ſe, Guſtavo Adolpho Sveciæ Regi, in expeditione, in quâ etiam occubuit, cõtra Cæſarem adjunxiſſet. Nôrunt omnes, & alibi retuli, eandem veniam Carolo Friderici filio obtuliſſe, & verò fuiſſe daturum, ſi adoleſcens voluiſſet Cæſaris clementiam experiri.

Jam

Jam quos ſemel in gratiam, poſt errorem recepit, ſic amavit, ut nunquam viſus ſit recordari, hoſtes illos aliquando fuiſſe. Multis antiquos honores reſtituit, multos majoribus ac novis auxit. Scio clementiam tantam, fuiſſe illi vitio ab aliquibus datam. Hinc illa: præſtare Auſtriacos lædere, & veniam petere, quàm nunquam offendere; meliori loco apud illos eſſe aliquando malos, quàm ſemper bonos. Verùm propria Principum virtus eſt Clementia. Hâc maximè ad Deum accedunt, qui ſæpe hominem altius elevat reſipiſcentem ac pœnitentem, quàm eos, qui nunquam deliquerunt.

Immemor offenſa beneficia rependit.

Huma-

Humanitas & Benignitas in omnes.

Caput XXII.

Hanc verò etiam hoſtes ſoliti ſunt in Ferdinando deprædicare. Scio ex hoſtium caſtris aliquem, veniſſe Viennam, ut celebrem apud ſuos Cæſaris Humanitatem videret, & præſens experiretur. Nemo illum adivit, qui ab illo digreſſus à Benignitate, eum non commendarit. Referam alibi præclarum Colonienſis Antiſtitis & Electoris de Cæſaris virtute teſtimoniũ. Hic unum ex illo decerpam. Sapientiſſimus Princeps Ferdinandi Humanitatem cum laudaret, eam eſſe ajebat, quæ mortalium corda raperet, timidos erigeret, perturbatos tranquillaret, ſolaretur

Laus Principe digna

afflictos,

afflictos, nullum à ſe triſtem pateretur abire.

Percrebuerat, Cæſarem ſupplicationibus Styræ, Welſij, Laureaci, Lincij interſuturum. Vndequaq; accurrêre ad vrbes ruſtici nuper tumultuati. Vidêre Cæſarem inceſſu, vultu, oculis Humanitatem & benevolentiam veluti ſpirantem; eâ victi captiq; exclamârunt, ſe verò nunquam fuiſſe attentaturos, quod attentârant, ſi ſemel antè Cæſarem vidiſſent: illum, ipſam eſſe Benignitatem.

Eum qui vidit, odiſſe non potuit.

Non fuit neceſſe, molles ad eum captare aditus: faciles aures dabat, & horâ, quâ potuit fieri, venientibus maximè opportuna. Loquentes, plures perſæpe horas audivit, non modò ſine nauſea aut tædio, ſed ſereno vultu ac planè ridente. Non rarò negotijs expeditis, pro quibus fuerat

Faciles ad eum aditus.

fuerat compellatus, familiariore ſermone ſolitus fuit homines alloqui: de rerum ſuarum conditione, de filijs, de patriâ ſciſcitari. Dixiſſes parentem cum filio, aut fratrem agere cum fratre; tantâ Cæſar cum ſubdito agebat Humanitate. Sanus ſtans, gladio aut menſæ nonnihil innixus audivit; quando per morbum ſtare non potuit, juſſit perſæpe etiam ei, quem audiebat, ſedem dari, maximè Confeſſario, ac Sacerdotibus.

Vltro ſalutabat. Si quis è nobilibus, aut Eccleſiaſticis, antè vel facie vel fama notus, peregre adveniſſet, ac, ut ſolet contingere, Cæſari in Aulâ, aliove in loco occurriſſet; ipſe illicò viſum porrecta manu excipiebat, verbis benigniſſimis ſalutans. *Comis et affabilis* Solent Cæſarem in vrbes ingredientem, Senatores civici, ſub vmbella, ad Sacram aut Regiam

giam ædem deducere. Mirati ſunt his occaſionibus Ferdinandi benignitatem permulti. Totâ aliquando viâ, viſus eſt humanè cum Senatoribus umbellam deferentibus converſari: qui urbis ſtatus, quæ civium conditio, quæ rerum eſſet facies? Cum è miniſtris potioribus aliquem, aut ex familiaribus, decumbere ex morbo cognovit; quotidie miſit, qui ſuo nomine ſalutaret, referretq; qui valeret; imminueretur ne mali vis, an augeſceret? Adhæc ſui corporis Medicos ad eoſdem deſtinavit, juſſos ægroti valetudinem procurare diligenter. Neque verò Humanitatis hæc officia in eos modò, qui in urbe eſſent, exhibuit, ſed in eos etiam, qui perſæpe ab vrbe decumbebant remotiſſimi. teſtes Cardinalis Pazmani Strigonienſis Archiepiſcopus, Nicolaus Eſterhaſi

Maximè humanus in decumbentes.

Comes

Comes Palatinus Vngariæ, & alij complures.

Humanitas eius Maieſtatem non minuit.

Cæterùm eximia hæc Humanitas, morumq́; facilitas, non peperit contemptum Principis apud populos, ſed planè cum amore exiſtimationē auxit. Non enim deijciebat ille majeſtatem, cùm benignitatem induerat; temperabat hac illam, ſed non opprimebat. Hinc factum aliquando, ut eos ipſos, quos humanitate ad loquendum invitabat, majeſtate faceret elingues. Scimus Tartarorum Regis Legatum, in conſpectu Cæſaris poſitum, obmutuiſſe: interrogatum deinde ab Interprete, quî ita hæſiſſet ſuaviſſimo coram Principe? reſpondiſſe, fulgore ſe fuiſſe victum, quo Cæſaris majeſtas emicabat.

Juſtitia cum Clemen-tiâ.

Capvt XXIII.

ANſelmus Caſimirus Archi-epiſcopus Moguntinus & Elector literis 23. Maij año 1637. datis, Ferdinandum Juſtitiæ in Romano Imperio conſervandæ cupidum ac Zeloſum, ejuſdemq́; tutorem comendatiſſimum appellat. Et ſanè hac virtute Regna maximè ſtare cùm intelligeret, nihil æquè optavit, ac ſuum cuique jus aut reddere, aut tueri. Cum jure fuit agendum, in unam æquitatem intentus, nec affinitatem, nec dignitatem, nec authoritatem partium reſpexit. Fruſtrâ fuit illi, aut potentiam alterius, aut ſpem ſuam objicere; ſtetit contra omnia immotus, nec inclinavit, niſi quò Iuſtitia trahe-

Illuſtre teſtimonium.

trahebat. Venerat ex Italia Viennam nobiliſſimi feudi ac opulenti gratiâ Princeps aliquis. Hujus probitate ac ſuavitate delectatus Cæſar, agebat cum eo familiariter, & verò benevolentia eum etiam proſequebatur non vulgari. Occupato Cæſaris animo, vix dubitādum videbatur, quin Principi adjudicanda eſſet cauſa. Diſcuſſis libratiſq; partium rationibus, ventum eſt ad ſententiam: Cæſar contra Principem pronuntiavit. Quò plus id aliqui mirati ſunt, eò omnes magis Cæſaris Juſtitiam extulerunt. Fuit, qui ſciſcitaretur à Cæſare, quâ ratione in poſterum cum eo Principe eſſet acturus? reſpondit, *eâdem, quâ ante latam ſententiam. Nec mihi licuit, propter familiaritatem ab æquitate diſcedere: nec illi licet, Iuſtitiæ ſtudium interpretari mei in ſe amoris decrementum.*

Studio iuſtitiæ amicitiæ lex non offecit.

Raker-

Rakerſpurgi facto tumultu 5. Februarij 1608. occiſus eſt Georgius Bamffius Baro Vngarus. Bamffij mortem, è gente Vngara aliqui imputarunt præſidiarij militis Præfecto. Poſt dies non multos horribili incendio pene tota Civitas conflagravit; & ſi famæ fides habenda eſt, non abſimilis clades, magnæ parti Styriæ imminere videri poterat, niſi Ferdinandus in Præfectum graviùs animadverteret. Fuere ex Conſiliarijs, qui ſuggererent Principi, capite mulctandum Præfectum, ut parti læſæ fieret ſatis, malumq́; arceretur, quod graviſſimum ab illis, toti Provinciæ imminebat. Reſpondit is, *Ego verò non patiar necem Præfecto inferri, ſi meritus non eſt: ad injuſtitiam me minæ aut pericula non adigent; non, ſi Provincia tota ſit exurenda; non, ſi cum uxore ac liberis ad mendicita-*

Sanguine innocentis nec Regna redimēda.

tem

tem ſim redigendus. Quoties causa criminalis diſcutienda fuit, tardè pronuntiavit: juſſit à Iudicibus perpendi; referri ad ſe circumſtantias omnes; iterum ac tertiò cauſam recognoſci; demùm à religioſis Familijs precibus apud Deum agi, ne erraretur. Latam Ratisbonæ militari more ſententiam in eos, qui Fridlandicæ conſpirationis participes habebantur, revocavit ad incudem: tertiò ac ſæpius recognovit cum ſuis; modò per ſe, modò per alios, divinum lumen à Deo popoſcit. Si quâ in re probavit illud, Feſtina lentè; in jure dicẽdo ac pronuntiando, probavit.

Cautus, ſi de alicuius vita ageretur.

Cæterùm quotieſcunq; vidit, nullum aut publico bono, aut privato imminere detrimentum, Iuſtitiæ rigorem Clementiæ ſuavitate temperavit; exceptis unius generis delictis, cap. 15. memora-

Vinum & oleũ.

moratis. Vix vnquam latam in reos ſententiam præterijt à ſe non imminutam ac mitigatam. Modò genus commutavit ſupplicij, modò locum, modò tempus. aliquando partem pœnæ ſuſtulit, aliquando totam. Quod potuit uni tantùm perſonæ adſcribi, noluit pluribus imputari. Notam familijs non iuſſit ex eo, quòd aliquis ex ijs, etiam læſæ majeſtatis, reus eſt habitus. Nec parentum crimina filijs, nec filiorum parentibus: rurſus nec unius fratris delicta, alteri cenſuit nocumento eſſe debere, aut probro. Cujuſdam Rei, cui vita non potuit condonari, filios ita ſolatus eſt, ut diceret, patris crimen illis fraudi non futurum. addidit, ſe illis futurum parentis loco, ſi ipſi ſe gererent, ut deceret. Vt plurimum laboraverit, ne Iuſtitia læderetur: ut ſæpe dixerit,

malle mori, quàm injuriam alicui inferre : forte tamen non eſt aſſecutus, ut in aliquo ex Tribunalibus nunquam ſit peccatum. Hoc poſſum aſſerere, à ſciente, ac volente non eſſe permiſſum. Nemo Principum poteſt omnia noſſe: etſi oculos apertos ſemper gerat, multa illum neceſſariò latent.

Non poteſt Princeps noſſe omnia

Liberalitas ac Munificentia.

Caput XXIV.

Superfluum videri poterit, hanc velle de Ferdinãdo conteſtari. Conſtans eſt opinio, vix in Romano ſolio aliquem ſediſſe, beneficentiæ laude cum Ferdinando comparandũ. Si, quàm multa illius liberalitas in homines effudit, tam multa vellem hîc re-

Principum liberaliſſimus.

hîc recenſere, non ego magis ſcribendo excederem, quàm ille nonnullis viſus ſit excedere donando. Magni nominis vir inter Aulicos, facetè ſolitus eſt dicere, optandum è capitalibus duobus vitijs Avaritiâ & Irâ aliquid ineſſe Ferdinando. Nimirum & patiens ultra fidem, & munificus præter modum viſus eſt. Cùm nullum benefaciendi ac donandi finem fecerit, adhuc ſuo animo munificentiæ cupidiſſimo, non videtur planè ſatisfeciſſe. Lepidè jocatus aliquando, gratiſſimum ſibi futurum dixit, ſi novam copioſamq; auri fodinam, ejus in terris, Deus aperuiſſet, non ſibi ut opes aggeraret, ſed ut eſſet præ manibus, quantum alij peterent, quantum ipſe optaret dare. Non addam hîc plura de ejus Liberalitate aut Munificentiâ, quam non tam demonſtrare; quàm

Mitis et minimè cupidus.

Quẽ in finẽ aurum appetiverit.

Penè prodigus ab aliquibus habitus.

tueri neceſſe habeo. Si quid enim in illo ullus reprehendit, prodigas ac profuſas largitiones accuſavit. Donatum eſſe ultra vires; donatum ultra meritum; locupletatas Religioſas Familias, Clerumq́; ; ditatos milites ac tribunos; auctos in immenſum opibus Cõſiliarios; interim æs alienum non eſſe diſſolutum; creditores fraudatos ſuo; pauperibus, viduis, pupillis, ſatis non eſſe factum.

Non tamē fuit. Non eſt hîc animus apologias ſcribere. Quod attinet ad largitiones, quibus æris alieni ſolutionem criminantur impeditam, hæc habeo quæ dicam. Non ita eſſe neglectum æs alienum, ut omnino ſibi aliqui perſuadent. Scio rationes magnas diſſolutas eſſe vel Bonis attributis immobilibus, vel pecuniâ numerata. Adhæc Pragæ anno 1628. mandavit

Ferdi-

Ferdinandus, ut ex Camerâ Boëmicâ quotannis florenorum millia omnino quinquaginta eò traducerentur, ut ijs, qui olim Rudolpho aut Matthiæ Cæſaribus, inferiori in ordine inſervierant, ſatisfieret, quocunque tandem titulo ijs jus eſſet. Nec ſecus actum in alijs Provincijs, quàm in Boëmia. Quoties delatum eſt, verè egere aliquem, & rationes in Camerâ habere, toties reſcriptum, ut ſatisfieret.

His omiſſis, video æque debuiſſe Cæſarem, quas vocant, largitiones facere, ac antiquum æs alienum diſſolvere; imò illud huic fuiſſe præferendum. Fuêre tempora, quibus non privata modò, ſed publica omnia ſubjêre diſcrimen; armis erant tuenda; milite erat opus in campo; prudentibus domi Conſiliarijs. Illi manu, hi prudentia & conſilio,

Provincias ac Regna Principi; vineas, agros, domos, prædia, arces privatis debebant tueri. Non debuit largitionibus & hos & illos, ſibi ac rebus ſuis, ſuorumque populorum, Cæſar obſtringere? Quid ſi, quas vocamus largitiones, dixerim fuiſſe majori ex parte ſtipendia? criminabitur quis ſoluta ſtipendia militi, dum illo opus eſt, ne ſignis excedat, aut ad hoſtem ſe conferat? Nam quæ ſunt Clero ac religioſis Familijs hoc tempore attributa, plane neceſſaria fuêre. Hoc armis agebatur, ut Hæreſi é Provincijs, in quas etiam contra Imperij conſtitutiones vel irrepſerat, vel inducta fuerat, pulſa, vera & Catholica Religio reſtitueretur: non debuit ijs de victu proſpici, qui ſuo ſudore ac laboribus, animarum ſaluti operam erant daturi? ut prætercam,

occu-

occupata quondam ab Acatholicis Eccleſiaſticorum bona, æquum fuiſſe, aliquo jam modo compenſari. Non excurram longius. Ex ijs, qui à Ferdinando opes ac dona accepêre, plurimi ſunt doctrinâ & pietate laudatiſſimi: ex his nemo, non dicam petijſſet aliquid, ſed nec oblatum à Ferdinando ſuſcepiſſet, ſi inique factum exiſtimâſſent, ære alieno præterito, largitiones explicatas facere.

Amor ac Beneficia in Clerum, ac Religioſas Familias.

Capvt XXV.

Occaſionem omnem Clerū & Religioſas Familias exornandi, avide arripuit: nec minus dignitati eorum & commodo con-

do conſuluit, quàm pater amantiſſimus filiorum. Clero parœcias, illiſq; adjuncta Sacerdotia, in Boëmiâ, cæteriſque Auſtriacis Provincijs, pene innumera reſtituit. Vt reſtitueret, ſummo ſuo labore, ſumptu, periculo, Acatholicis eripuit. Canonicorum Collegia plurima, & Viennenſe inprimis, novis tranſcriptis opibus, auxit. Quatuor fundandis in Boëmiâ Epiſcopatibus, dotem conſtituit. Pragenſem Archiepiſcopatum, quem Ferdinandus Primus inſtauravit, Secundus annuis florenorum quatuor ac viginti millibus appoſitis, locupletavit. Damna, poſt Huſſiticam Hæreſin diſſeminatam, Clero in Boëmiâ illata, magnificâ largitione compenſavit. Strigonienſem in Vngaria Primatum exſolvit onere, quo viginti quotannis florenorum millia ad Novæ Arcis præ-

In Clerũ ſæcularem.

In Pragenſem Archiepiſcopatum.

In Strigonienſem.

eis præſidium cogebatur pendere. Eidem olim à Stephano Rege, Sanctimoniæ famâ illuſtri, conceſſam, poſtea temporum injuriâ aliò derivatam, quadrageſimam octavam partem (Biſetum vocant) auri argẽtiq; quod ex Vngaricis fodinis eruitur, reſtituit. In Auſtriâ ipſo ſui regiminis exordio Statui Eccleſiaſtico quadraginta florenorum millia, Principi gubernanti quotannis jam pendi ſolita, ſponte remiſit. Mortuo aliquo Epiſcopo vel Prælato, tam in Vngariâ quã in Auſtriâ, antecedentes Reges & Archiduces ſolebant mobilia relicta (quæ ſpolia vocabantur) uſurpare, & de ijs ad libitum diſponere: Ferdinandus nihil horum attingere, ſed ſucceſſoribus Eccleſiaſticis relinquere voluit. Vt omittam interea impenſas in Templis reparandis, in Sacerdo-

In Prælatos Auſtriæ & Vngariæ

tibus alendis, in clericis particularibus ſublevandis, alijſq; id genus quam plurimis, non benevolè magis quàm liberaliter factas.

In Religioſorũ Ordines

Jam Religioſis è Familijs nulla eſt, quæ Cæſaris in ſe amore jure non glorietur; nulla, quæ ei plurimum ſe debere non fateatur. Olim in ſuis Provincijs receptas, vel antiquo ſplendori reſtituit, ſi exciderant, vel florentes, domicilijs auxit. Plures primus ipſe induxit in Auſtriam, ac Boëmiam, Styriamque; Clericos Regulares S. Pauli, Camaldulenſes, S. Franciſci de Paula cœnobitas, Carmelitas diſcalceatos ſexûs utriuſque, S. Auguſtini reformatos Eremitas, Benedictinos è Monte ſerrato ab Hiſpania huc profectos, Servos B. Virginis, Congregationis Hibernicæ Franciſcanos. His autem, alijſque, aut ex integro cœnobia fundavit,

davit, aut ab alijs fundata, ſplendidè juvit.

Singulariter Ordines illos coluit, quos ſuis inſiſtere Inſtitutis advertit, nec à Majorum ſuorum virtute deflectere. Horum preces frequenter apud Deum expetebat: hos habebat familiariùs: ſolitus etiam aliquando penes illos prandere: his optabat bene affectos, non modò qui ſibi erant, ſed etiam qui Filio ſucceſſuro, à conſilijs erant futuri. Horum perſæpe prædicavit, ſe orationibus debere felicitatem ſuã, ac ſingulare, quod erga ſe experiebatur, Dei patrocinium.

Quia, Orbe univerſo judice, tenerrimè Societatem JESV dilexit, exigit hic locus, ut grati animi in argumentum, peculiaria quædam ejus in nos beneficia commemorem. Erexit Societati JESV nova domicilia non pau- *In Societatem IESV.*

Iaurinēſe in Vngaria, Fluminenſe in Iſtriâ, Tergeſtinum ad mare Adriaticum; in ſuperiori Auſtriâ Styrenſe, & in alijs regionibus alia, ut ſuo loco adnotavi. A Societate ipſe, parētum ac ſua voluntate, literis & pietate inſtitutus; ſuos fratres & filios ab eadem voluit inſtitui. Sibi ac liberis omnibus, è Societate homines, à confeſſionibus & concionibus qui ſervirent, elegit; eoſdem quotidie, ſibi ac ſuis ad aras in aulâ voluit operari; eoſdem deprecatores apud Deum accedere, cùm gravius aliquid immineret, ad ipſos divertit frequentiſſimè: Familiariſſimè cum ijſdem ſæpe pranſus, ac cœnatus, nullam omiſit eum Ordinem vel tuendi, vel exornandi occaſionem. Vulgò etiam jactatum eſt, Ferdinando tangi oculos & pupillam, cùm Societas tangere-

tur; non poſſe ullum Societatis hoſtem cenſeri, qui Ferdinandi hoſtis non eſſet; qui Ferdinando bene vellet, eum bene velle Societati.

Societatem Ieſu Filio Regi impẽſe commendat.

Ferdinando Filio 3. Maij anno 1634. in caſtra proficiſcenti, primo loco, & quidem ſpontè ac motu proprio, Societatem ardenter commendavit. Reſpondenti, opus non eſſe commendatione, cùm eam ſponte amaret æſtimaretq́;, ſubintulit: *Imò verò illam tibi iterum, & etiam atq; etiam commendo. Protegas illam non minùs contra hoſtes apertos, quàm contra fictos amicos. Decurſu temporis deprehendes, multos in eum Ordinem amorem jactare, qui non amant, & tamen deberent.*

Eius Societatẽ ingrediẽdi deſiderium.

In ejuſdem commẽdationem dixit aliquando: *Si liber eſſem, ut fratres mei hodie ſunt, Societatem IESV omnino ingrederer.* In ejuſdem

dem laudem, reverſus Franco-furto Græcium jam Cæſar, & in Collegij refectorio à Joanne Carolo primogenito, dulciſſimæ & feliciſſimæ memoriæ, & Ferdinando Erneſto hodie Cæſare, filijs, eleganti oratione ſalutatus, inquit; *Spero meos filios Societatem amaturos, Si egerint, felices erunt ac beati.* Quid multa? dignatus non ſemel eſt eam matrem ſuam compellare. Fæmina quædam vulgârat in Aulâ Hiſpanicâ, hominem è Societate, in Cæſaris Aulâ Confeſſarij munus obeuntem, auſum eſſe puellam ad ſtuprum urgere, & eum hoc nomine, à Cæſare juſſum Aulâ exulare. Id ab Hiſpania ad Præpoſitum Societatis Generalem; ab illo ad Cæſaris Confeſſarium; ab hoc per literas ad Cæſarem ipſum devênit. Cæſar Confeſſarij literis in hæc verba ſua manu reſcri-

Societatem Ieſu matrem ſuam appellat

reſcripſit. *Reverende in Chriſto Pater. Remitto Rᵃ. Vᵃ. mendacium mendaciorum omnium mendaciſſimum. Quod quidem riſi, ſed ſimul totus excandui. Et ſi Rᵃ. Vᵃ, in hoc puncto, ſeu mendacio, à nobis teſtimonium contrarium petierit, non detrectabimus, ad conſervandam bonam famam Matris noſtræ Societatis, in ampliſſimâ formâ extrà dare. Servet Deus Societatem cum Vᵃ. Rᵃ. cujus precibus & SS. Sacrificÿs me totaliter commendo. Eberſtorffÿ, 17. Septembris 1635. Rᵃ. Vᵃ. in Chriſto filius, Ferdinandus.*

Eius honorē defenſum cupit.

Nullum deberem finem facere beneficia Ferdinandi in nos deprædicandi, quia ille nullum unquam finem fecit benefaciendi. Sed quando inſtituta brevitas plura non patitur, caput hoc codicilli parte claudam. Sic ergo juſſit in eo ſcribi. *Quia ad*

hæc omnia (egerat de reſtituendâ ac ſervandâ Fide Catholicâ) *utile præ cæteris medium eſt, Eccleſiaſtici ordinis viros ac Sacerdotes colere, tueri diligenter, eorumq́ incrementum quærere & promovere: hinc noſtrum natu maximum Filium, regnaturum Dominum, Ferdinandum Erneſtum, omneſq́ noſtros liberos, hæredes, ac ſucceſſores, paternè prorſus ac benevolè monemus, eiſq́ injungimus, ut ipſi, is verò præſertim, qui pro tempore regnabit, Sacerdotes, cæteroſq́ Eccleſiaſtici ordinis homines, eorum domos, templa, monaſteria, fundationes, temporalia bona, juraq́ commẽdata inprimis habeant: eos honorent, ament, quàm maximè poſſunt protegant & propugnent. Ante omnia autem ſeriò, ſingulariq́ ex Zelo, ipſis commendamus pervenerabilem Societatem IESV, ejuſq́ Patres, vel ob id maximè,* quod

Eam Hæredibus magnificè commendat.

quod illi ſuâ doctrinâ, charæ juventutis inſtitutione, vitâq́; exemplari, in Chriſtianâ Catholicâ Eccleſiâ, non ſolum in his interioris noſtræ Auſtriæ provinciis, ſed Regnis noſtris omnibus, omnibuſq́; noſtris provinciis, imò toto Orbe Chriſtiano, multùm, benè, utiliter operantur, in conſervandâ promovendâq́; Catholicâ Religione, fideliter omnino & præ aliis adlaborant: contra verò ingratus hic maluſq́; mundus eos præ cæteris odit, ac perſequitur: ut proinde majori protectione, auxilio, aſſiſtentiâ indigeant, digniq́; ſint. Hæc omnia ſupradictos noſtros heredes & ſucceſſores ſincerè præſtituros confidimus. Eſt verò hæc una ultima noſtra intentio & voluntas.

Beneficia in Pauperes.

Caput XXVI.

Quod humanæ Reſtitutor ſalutis olim juſſerat, Ferdinando ſemper hæſit; in paupere Deum ſemper agnovit. Hinc promptum in pauperes auxiliũ; hinc illorum cura propemodum ſolicita. Suggeſſerat è Conſiliarijs aliquis, ſibi ipſi Cæſar ut parceret, pauperum ac tenuioris ſortis hominum libellos, alicui è ſuis committeret; eximeret ſe minimorum curis ac moleſtijs. Riſit ad hæc ille planè effuſe; tum adjecit: *Pauperibus conſulere gratum ſibi eſſe, non moleſtum, in hoc à Deo ſe electum ac vocatum.* Alteri ſimilia ſuadenti, At, inquit, *libellorum & cauſarum cognitio-*

Pauperũ tutor.

Quibus medijs beatitudinem ſe obtenturum ſperarit.

gnitione, quæ pauperes pertingunt, cælum lucramur. Neſcio an hoc accidat, cùm principum ac procerum cauſis intendimus.

Anno 1633. pauperum cauſis Advocatos deeſſe cùm inaudiſſet, quia ab illis lucri ſpes non erat, propoſuit, ubi primùm à bellis, quæ opes omnes exhauriunt, reſpirare liceret; ex proprio ærario velle ſe in ſingularum provinciarum Metropoli, certo Advocatorum numero ſtipendia attribuere, ut omni diligentiâ ac conatu, pauperum, viduarum inprimis ac pupillorum, cauſas propugnent ac tueantur.

Laudabile propoſitum.

Ægrotantium pauperum valetudini, captivorum redemptioni intentus, illis xenodochia erexit vel amplificavit, his dato pretio ſubvênit. Adolpho Michaëli comiti ab Althan, viro laudatiſſimæ virtutis, qui Turcicâ captivitate

Xenodochia erigit, amplificat.

captivos redimit

vitate pauperes educendos ſuſceperat, in eam rem ex ſingulis Provinciarum ſuarum ac Regnorum officijs, quæ longè plurima ſunt, tres ſupra triginta aureos Vngaricos juſſit aliquando numerari.

Quocunq; pergeret, pauperes accurrebāt; quibus omnibus modò ſuâ modo alienâ manu ſtipem erogabat. Spectaculū fuit ad pietatem excitandam pulcherrimum, quà Cæſar in Imperium vel Boëmiam erat iturus, viasq; pauperum turmis obſeſſas videre, & ab illo non modò non faſtidiri, ſed peramanter cerni, liberaliter ſublevari. Quoties majore recurrente hebdomadâ, ſepulchra, quæ vocant, adiuit, (adibat autem ſingulis annis ſupplex ac pedes, viginti ut minimum in diverſis Eccleſijs,) toties à vicinis oppidis pagiſq; confluxêre in

Pauperū pater,

xêre in vrbem pauperes planè plurimi: certi non præteriturum Cæſarem, quin benè miſeris faceret.

Quando venationis vel aucupij gratiâ, certum locum dies aliquot commoraturus petijt, quaſi ſigno dato, illò pauperes advenêre. Placuit quibuſdam arceri turmas illas miſerorum à Cæſaris domicilio; facillimum eſſe, per illos peſtem & luem invehi. Cæſar hoc providentiæ genus non probavit, ſolitus dicere, *Deum non poſſe abeſſe, ſi pauperes adſint.* Suadenti cuidam, ut quempiam è ſervitio dimitteret, cauſamque adferenti, quòd ejus operâ Cæſar non indigeret: reſpondit, *at ipſe meâ fortaſſe indiget, fortè pauper eſt.* Antequam domicilium Græcio Viennam in Auſtriam è Styriâ transferret renuntiatus Imperator, ſolitus eſt Græcij aliquoties in

Vbi pauperes ibi Deus.

Pauperibus in xenodochio miniſtrat.

ties in

ties in anno xenodochia adire, pauperibus & egenis epulum dare. Aulici primarij, Patreſq́; Societatis Jesv fercula deferebant; ipſe ſuis manibus, ſua ſingulis apponebat. Inter epulas, & poſt illas, modò hunc, modò illum familiariter alloquebatur; de patriâ, de morbo interrogabat; ſolabatur omnes; omnes ad pietatem inſtruebat. Egit hoc idem in Aulâ Dominicis quibuſq́; diebus: quò, matris laudatiſſimæ exemplo, duodecim pauperes accerſiri jubebat è publicis plateis, vel xenodochio. Dabat epulum; miniſtrabat diſcumbentibus, matre, dum vixit, ac uxore, liberiſque, tum è Societate Jesv ſacerdotibus duobus cooperantibus. Si ipſum abeſſe contingeret, matre & uxore vitâ functis, voluit id officij à liberis præſtari, eodem ritu & modo obſervatis. Vt antehac

tehac Archidux & Rex, ita etiam poſtea dictus Cæſar, ac jam Imperator, ex piorum Principum conſuetudine, quotannis feria quintâ majoris hebdomadæ duodecim viris pauperibus grandi natu, ſervato Eccleſiæ ritu, Aulicis omnibus, alijſque, quibuſcunq; libuit, ſpectantibus, flexis humi genibus, pedes lavit, terſit, oſculatus eſt; ad regium epulum diſcũbentibus miniſtravit. Quod ex epulo ſuperfuit, ſuis manibus diſtribuit in vaſa ad id parata. Prandio finito, ea per ſui corporis ſatellites juſſit deferri, quò pauperes cuperent; ipſos pauperes veſte ac pecuniâ donatos humanè tandem dimiſit.

Eorum pedes lavat.

Stu-

Studium Literas promovendi.

Caput XXVII.

BOnis ipſe excultus literis, literas literarumq́; ſtudioſos amabat; & viros doctos, ſi bonis artibus & doctrinæ, morum probitas accederet, ſummâ benevolentiâ proſequebatur. Libentiſſimè eorum utebatur opera; & benevolè, vel ad opima ſacerdotia, vel ad munera perhonorifica promovebat. *Literas amat.*

Gratiſſimum illi erat audire, Procerum ac Magnatum filios, ſtrenuè in bonarum diſciplinarum ſtudia incumbere. Vt ardorem in ijs qui id agebant, augeret, ac in alijs excitaret: ſæpe, Comites aut Barones, quos pro dignitate vel de Philoſophicis diſputa- *Et honorat.*

ſputare, vel Academicos gradus eſſe aſſecutos cognovit; publicè, aut aurea catena exornavit, aut data aurea clavi, in ſuos vel filiorum Camerarios adlegit, ſimilivè alio honore dignitateq; inſignivit. Hoc perpetuum habuit, ut in committendis muneribus, quæ ſolis Proceribus committi ſolent, eos cæteris præferret, quos vel gradu Academico eminere, vel aliàs doctrina noverat excellere; etſi alij, qui eòdem aſpirabant, ætate præirent, & ſervitij diuturnitate.

Bonarũ artium Gymnaſia excitat.

Gymnaſia juventuti excolendæ inſtituit plurima in hæreditarijs, Imperijque, Regnorumque Provincijs. Academias & ſtudia, ut vocant, generalia, vel collapſa reſtituit, vel nova èrexit, vel ab alijs excitata confirmavit. Ephebia ac Seminaria, quibus tenuioris conditionis adoleſcentes a-

Studioſorũ Seminaria.

luntur,

luntur, ut literis ac pietati operam ſedulam navent, alicubi ipſe fundavit, alibi ab alijs fundata opibus auxit. Incoluntur inſigni Reip. bono, Seminaria hæc à juvenibus plurimis Viennæ, Pragæ, Græcij, Clagenfurti, Labaci, Olomucij, Tyrnaviæ, alibi.

Jam nobilibus & claro loco natis adoleſcentibus, itemq́; ijs, quibus in Clerum libet adſcribi, opulenta conſtituit Ephebia Olomucij, Pragæ, Tyrnaviæ, Gitzini, alijſq́ue in vrbibus non paucis. Attribuerat in Imperio, unde Scotis & Anglis adoleſcentibus proſpici poſſet ad literas ediſcendas; ſed temporum iniquitas bene inchoata perfici non eſt paſſa.

Quo ſtudio providit, ne Gymnaſia adoleſcentibus, aut adoleſcentes Gymnaſijs deeſſent, ad ſanæ doctrinæ, veræq́; Religionis *Errorũ Seminaria evertit.*

H incre-

incrementum: eodem egit, ut Acatholicis ſcholæ deeſſent, in quibus Hæreſim edocerentur. Aliquot falſæ doctrinæ Gymnaſia evertit: aliquot in meliorem uſum commutavit. Celeberrimum Gymnaſium, ex communi Provinciæ ærario, ab Acatholicis Græcij excitatum, in Monaſterium vertit, in quo integerrimæ virgines, pijs S. Claræ inſtitutis inſiſtunt: in eo & matris corpus, & Ferdinandi cor ſepulta conquieſcunt.

Quædam in Ferdinãdo mira.

Capvt XXVIII.

Libet hîc ponere ob oculos quædam, quæ per hiſtoriam totam ſparſim narrata, planè mira videntur fuiſſe in Ferdinando; ut eò

ut eò clariùs maximi Principis virtus agnoſcatur, & colatur.

Mirum ſanè eſt, cum tanta dignitate poteſtateq́;, quantam in Auguſto nemo non ſuſpicit, tantam animi demiſſionem, Chriſtianamq́; Humilitatem à Ferdinando potuiſſe conjungi. Æſtimatum ab omnibus quàm maximè fuit, illum à ſe uno fuiſſe contemptum, quem ob ſummam virtutem magis, quàm ob Cæſaream dignitatem, boni omnes jure merito venerabantur. Ipſe ſe vermem non hominem prædicabat, quem viri pij & ſapientes ſupra homines, ut ſanctum Principem extollebant. *Faſtigiũ & demiſſio.*

Mirum eſt, in tot tamq́; præſentibus occaſionibus, tùm ante nuptias adoleſcentem, tùm poſt primum Matrimonium viduum, ab anno milleſimo ſexcenteſimo decimo ſexto ad vigeſimum ſe- *In ſumma libertate caſtimonia vita.*

cundum perſtitiſſe impollutum, integrâ caſtitate: non delicijs fractum, non victum fuiſſe cupiditatibus.

In adverſa fortuna conſtans.

Mirum eſt, in tantâ varietate fortunæ, animo ſemper fuiſſe præſentiſſimo ac tranquillo; nec adverſis ſuccubuiſſe, nec proſperis fuiſſe elatum. Planè ſtupendum, à propoſito reſtituēdæ veræ Religionis, nunquam excidiſſe: etſi eò non ſemel ob eam cauſam devênit, ut conclamatum videretur, niſi deſiſteret.

In hoſtes benevolus.

Mirum præter modum cenſendum, in ſummâ hoſtium, & eorum, qui res ipſius turbatum ibant, & perditas volebant, multitudine, in nullum odio exarſiſſe; imò de nullo unquam eſſe queſtum. Nec minùs illud admiratione dignum, in ipſis hoſtibus perſtitiſſe ſemper ejus venerationem, certamq; opinionem, heroi-

Eius virtus etiã ab hoſtibus prædicatur.

heroicam in illo virtutem eſſe, Principem ſanctum eſſe.

Mirum & miraculi inſtar eſſe dicunt Medici, inſpectâ ejus poſt obitum, internâ pulmonum, ſtomachi, hepatis, lienis, & renum conſtitutione, quòd lætus & jucundus, & in omnes facilis eſſe potuerit; quòd ante plures annos mortuus non fuerit; quòd ita placidè, abſq; clamore, agitatione corporis, graviori gemitu, & omni oris oculorumq; diſtorſione objerit, faciliùs quàm ſolitus fuerit aliàs indormire. *Medici tria mirantur.*

Mirati ſunt etiam, quotquot viderunt corpus ejus, poſt mortem triduo publicè expoſitum, omnem eam frontis, faciei, ac totius vultus externam habitudinem conſervaſſe, quæ fuerat dum viveret; ut non Ferdinandi cadaver jacere, ſed Ferdinandus ipſe vivens dormire videretur. *Mortuus dormire videtur.*

Mirum & hoc: Fridericus Comes Palatinus Rheni & Elector, contra Ferdinandum conjuraverat; exercitum habebat inſtructum; Regium diadema de Ferdinandi vertice, conſenſu jam ac animo detraxerat: cùm cæteris Electoribus, ſuo Ferdinandum ſuffragio, ad Imperatoriæ faſtigiũ dignitatis evehentibus, ipſe etiam acceſſit, eoq; ipſo gladium porrexit, quo feriretur. Sed & illud omittendum non eſt inter mira de Ferdinando, quod ex illius nunquam ſatis laudati Principis Joannis Suicardi, Archiepiſcopi & Electoris Moguntini ore proprio acceptum; ejuſdẽ Principis Confeſſarius Joannes Reinhardus Ziglerus, Societatis Jesu; ex Electoris voluntate, dum ille vixit, reticuit; poſt ejus verò mortem, ſæpe recenſuit. Quò tempore Francoſurti anno 1619. adver-

Beatiſſima Virgo monet, ut in Imperatorem eligatur

adverſariorum non pauci, nec imbecilles, ardenter ſuggerebãt, præſenti utendum opportunitate, occaſionem, qua melior optari non poſſit, prætermittendam non eſſe: res Papiſtarum univerſas uno poſſe momento præcipitari, ſi, quod erat facile, Catholici Electores, qui omnes aderant, neci traderentur: eo tempore, glorioſa Dei Mater, ut benigniſſima, ſic etiam potentiſſima Virgo, ſe Joanni Suicardo Moguntino Archiepiſcopo atq; Electori, præſentem ſiſtit, animoſq; addit his verbis: conſtanter age Suicarde: noli timere; elige Ferdinandum. dictum factum, perverſa molientium concidit machinatio. non eſt conſilium contra Dominum.

Singularis divinæ Protectionis argumenta,

CAPVT XXIX.

Hoſtium praua deſideria moderatur Deus.

HÆc etiam per totam hiſtoriam ſparſa, proderit hîc juncta habere ſub oculos. Permiſit Deus plurimos, eoſq; fortiſſimos, in Ferdinandum hoſtes inſurgere; non permiſit ſimul ac unà omnes arma capere: uno ſubacto, alter erupit. Simul omnes ſi irruiſſent, par non erat futurus. Omnes unus ut poſſet vincere, ſingulos Deus permiſit congredi. Maximum illi periculum à Turca cùm videretur poſſe imminere, tanquam à vicino & inſtructiſſimo hoſte; cùm ex rebellibus, alijſq; hoſtibus fuerint, qui eò conſilia vireſq; omnes intende-

Turcam cohibet.

tenderent, ut Turcam in Cæſarem impellerent; ſpem optati eventus proponebant non ambiguam, lucrum præ manibus amplum ſpecioſe oſtentabant; Dei providentia planè ſingulari factum eſt, ut ſurdas aures Turca habuerit, nulliq; bellum in Cæſarem ſuadenti acquieverit. Sæpe icto fœdere, Principes, vrbeſq; ac Provinciæ permultæ conſpirârunt, ut unitis viribus Cæſarem opprimerent: Deus nullam unionem, nullum fœdus diu paſſus eſt conſiſtere. Brevi aut hic, aut ille, privatis rebus ut conſuleret, à ſocijs receſſit; quiq; conjuncti potuerunt eſſe terrori, diviſi pene fuêre ludibrio. *Colligationes diſſoluit*

Profligato Cæſariano milite, ad Lipſiam, à Sueco; facillimum fuit caput ipſummet Cæſarem petere, & ad extrema adigere. Nullus in hæreditarijs Provincijs *Diſsipat conſilia hoſtium.*

miles, nulla præſentis ſubſidij ſpes. Qui Ferdinandum tuebatur Deus, Regem, peritiſſimum Ducem, aut excæcavit, aut perterruit. Digreſſus is eſt ad membra impugnāda, cùm caput ictui pateret. Prælio, quo Ferdinandus Rex, Ferdinandi Cæſaris Filius, cum alijs Principibus, hoſtium vires ad Nordlingam accîdit, clariſſima emicuêre Numinis Cæſarem tuentis argumenta. Si paucis diebus citiùs hoſtis ſtetiſſet in acie; Cæſarianos nec rebus adhuc ſatis inſtructos neceſſarijs; & copijs, longa ac perdifficili Ratisbonenſi obſidione diminutis debilitatiſq́;, ad certam plus ſatis incerti exitus pugnam coëgiſſet. Si paucos dies protraxiſſet, neceſſarium commeatum impedire, aut recedentes damno afficere potuiſſet. Ea die pugnatum eſt, quâ hoſtis potuit vinci, Ferdinandus vincere. Pri-

Victoria ad Nordlingam diuinitus parta.

Prima illuſtris Cæſaris victoria ad Pragam, ut primum, ita evidens fuit præſentis Numinis argumentum. Pugnatum eſt à Cæſarianis iniquiſſimo loco: hoſtis montis albi ipſum verticem inſederat; Cæſariani adverſum montem ſcandere, fatigati hoſtem debuêre aut invadere, aut excipere. Tamen, quod nec hoſtes timebant, & Cæſariani vix audebant ſperare, ope Numinis penes hos ſtetit victoria, & ea nobiliſſima; Deo ſcilicet Cæſarem tuente, ac protegente. *Similiter in albo monte ad Pragam.*

Quid multa? evidentiſſimis Deus argumentis, ſingularē ſuam Ferdinando curam ac tutelam promittere viſus eſt, cùm anno 1618. à rebellibus Pragæ, ut dictum alibi eſt, è Regiæ Aulæ feneſtris, in altum præruptumque ſolum, Gulielmus Comes Slavata, Jaroſlaus Comes à Martinitz, *Præcipitatos ſervat Deus.*

Philippus Fabritius Regno à Secretis, Cæſari fideles, ideo hoſtibus exoſi omnes, præcipites acti ſunt. Cùm enim eo caſu nemo perierit (quod miraculi inſtar multi habuerunt,) animo præſagierunt, permiſſurum quidem Deum, ab hoſtium furore ut affligeretur; non permiſſurum, ut periret; effecturum, ut à caſu validior illuſtriorque aſſurgeret Ferdinandus.

Cælites Ferdinandum protegunt.

Narrat Epiſcopus Averſanus Carolus Carafa, tunc apud Cæſarem Nuntius Apoſtolicus, in ſua Germania ſacra reſtaurata, quod ſequitur. Anno 1620. ipſa octava poſt feſtam diem S. Vito Metropolitanæ Pragenſis Patrono ſacram, eo in templo, noctu à media decima ad tertium quadrantem undecimæ, canentium veluti Sacerdotum chori, non ab alijs tantùm Acatholicis, ſed ab ipſis

ipſis Friderici pſeudoRegis ſatellitibus, publicè auditi ſunt: cùm tamen templo ab Hæreticis occupato, nullus ad illud Sacerdotibus aut Catholicis aditus pateret. Sequenti anno, eadem octava die recurrente, ſumptum publicè Pragæ eſt ſupplicium de rebellium capitibus, qui Boëmiæ Directores ſe nominârant. Meritò ergo præfatus Carolus Carafa Averſanus Epiſcopus, & Nuntius ad Cæſarem Apoſtolicus, rem perpendens aſſeruit, S. Vitum, alioſq; Patronos divos, eo cantu, à Deo vindictam in rebelles, pro Ferdinando poſtulâſſe. Vt conſtaret pro Ferdinãdo ſupplices fuiſſe exauditos, eadem die, recurrente anno, perduelles tracti ſunt ad pœnas. Obſervabile deniq; illud eſt, ex omnibus, qui injuſta in Ferdinandum arma ſumpſêre, vix ullum reperiri,

Hoſtium funeſtus exitus.

quem

quem vel violenta mors non abſtulerit, vel res adverſæ non dejecerint, vel nominis macula non fœdaverit. Cùm ipſe è diverſo, nomen quotidie illuſtrius comparârit; feliciora ac ſecundiora nactus fuerit; ac tandem viſo ſucceſſore, quem optabat, Filio; placidiſſima morte non tam obierit, quàm à laboribus conquieverit.

Sum̃orum virorum Teſtimonia.

Capvt XXX.

OPeræ pretium erit, coronidis loco hîc adijcere, quid de Ferdinando, vel adhuc in vivis agente, vel vita jam functo, ſummi laudatiq; viri ſenſerint. Ea enim demùm vera laus eſt, à laudato viro commendari. Antequam

quam ſingulos proferam, commune mortalium omnium, qui vel cum eò familiariùs egerunt, vel ab eo geſta perceperunt, teſtimonium producam. Quo die Viennæ occubuit, una vox fuit omnium, *Occubuiſſe Cæſarem, cui parem ſanctimonia, pietate, integritate, clementia, ſuperior ulla ætas non vidit.* Eadem vox Provinciarum omnium ſubditarũ fuit. Similia in exteris Provincijs deprædicata accepimus. Ne ipſi quidem Acatholici diſſenſêre, quorum unus è ſuggeſtu, ad populum pronuntiavit, aut nullum è Catholicis in cælum admitti, aut Ferdinandum cælo receptum eſſe. Longum facerem, ſi elogia referrem, quæ funebres orationes Germania tota, aut alibi à ſummis oratoribus habitæ continent. Vbique *Pius Fidei reſtitutor*, vbique *Hæreſeos fortis profligator*

Fama communis.

Etiam apud Acatholicos.

ſligator, vbique *conſtans*, *mitis*, *munificus*, *humanus*, quodq; pulcherrimum eſt, ubique *Deo charus*, & *Sanctus* prædicatur; illum hic Ezechiæ, Joſaphato alter, tertius Davidi comparavit.

Quid de eo ſenſerint milites. Sed jam ad particularia veniamus. Apud milites Duceſq; Catholicos is eſt creditus Ferdinandus, *Cujus precibus plus poſſet tribui ad victoriam conſequendam, quàm maximorum exercituum armis ac viribus.* Malle ſe, dixit è primis Ducibus quiſpiam, ut Ferdinandus ſupplex ſemel ad Virginis ædem accederet, ibique litanias recitaret, quàm ut ſelectorum militum duodecim millia; ad ſe ſubſidio mitteret; plus ſe ab ejus precibus, quàm ab horum viribus ſperare. *Hoſtes.* Quòd ſi libet etiam hoſtes audire, habeo dictum à Guſtavo Sueciæ Rege, *In tanta, quam experiebatur, fortuna,*

tuna, unam ſibi formidini Cæſaris eſſe virtutem. Habeo dictum à Gabriele Bethlemio, *difficile ac dubiæ aleæ plenũ opus eſſe, pugnare contra Ferdinandum, quem nec adverſa deijcerent, nec proſpera extollerent.* Habeo interroganti Murtaſan Budenſi Baſſæ ac Viſirio, quî factum eſſet, ut Ferdinandus vir minimè militaris, de Sueciæ Rege, fortiſſimo Duce, ac peritiſſimo triumphârit, à Turcâ ætate ac conſilio facilè principe reſponſum, *Ferdinandus Sanctus eſt; Deus cum illo eſt, & pro illo pugnat.*

Militibus Aulicos ſubjungam. Hæc apud omnes opinio fuit, *Ferdinandum Deo plenum eſſe: in ejus vita ac moribus vix poſſe aliquid deſiderari: planè ad virtutis normam eſſe compoſitum.* Joannes Vdalricus Princeps Eggenbergicus, Crumlovij Dux, & Ferdinan- *Aulici.*

nan-

nando à conſilijs primus, anno 1628. cùm ſupplicatio publica domum, in qua ipſe ex podagra decumbebat, pertranſiret, audiſſetq́; Wenceſlaum Boëmiæ Ducem inter Sanctos Martyres invocari: viro Religioſo ad illum paulò poſt accedenti, *Non dubito*, inquit, *quin aliquando non ſolùm in Regnis, ac Provincijs Auſtriacis, ſed orbe toto Ferdinandus II. quoque in vota ac preces ſit inter cælites compellandus.* Ità vir hic de Ferdinando ſentiebat, quem, ſi quis alius, ipſe probè norat.

Epiſcopi Jam infulis ac ſacris tiaris ornatos audiamus. Laudatiſſimæ virtutis Matthias Epiſcopus Neoſtadienſis, defuncti Ferdinandi Sanctimoniam, ac inprimis Humilitatem, cùm multis deprædicaſſet, adjecit, *exiſtimare ſe pro eo defuncto minimè eſſe orandum: illum ſuffragijs non indigere, jam pro*

cul du-

cul dubio cælo receptum, & pro nobis orare. Cùm Carolus Caraſa Auerſanus Antiſtes, & olim apud Ferdinandum Apoſtolicus Nuntius, anno 1624. Vrbano VIII. nuper electo, Cæſareæ Aulæ ſtatum perſcriberet, aſſeruit: *Poſt Conſtantinum Ferdinando non fuiſſe parem Imperatorem.* Ferdinandus Colonienſis Antiſtes & Elector, cùm año 1636. eximiam Principum quorundam virtutem laudaſſet, & unius præcipuè: ducto ab imis ſuſpirio, elataque voce exclamavit, *at Ferdinando II. nunquam, nunquam parem habebimus. Omnium ad ſe accedentium corda rapit, timidos erigit, ſerenat perturbatos, nullum triſtem à ſe patitur abire.* Anſelmus Caſimirus Moguntinus Archiepiſcopus & Elector, Ferdinandi obitu cognito, literas ejus commendatione pleniſſimas 30. Martij de-

tij dedit. literarum ſumma hæc eſt. *Maximum fuiſſe Ferdinandi Zelum in promovenda & propaganda Catholica Fide, ſtudium in publica ſalute promovenda, ſervandaq́ in Romano Imperio Iuſtitia: paternam in omnes clementiam, invictum patrocinium, in exantlandis perferendiſq́ moleſtijs ac laboribus conſtantiam & patientiam: placuiſſe divinæ benignitati, illum ex valle hac lacrymarum, ad cæleſtis gloriæ triumphos evocare.*

Æquè præclare ſenſere de eodem S. R. E. Cardinales. Quorundam hîc ego, non omnium, teſtimonia ſubijciam. Scipio Cobellutius tit. S. Suſannæ Preſbyter Cardinalis, anno 1621. ipſo Sanctorum omnium die feſto, audita vitæ ratione, cognitiſq́; quotidianæ pietatis exercitijs, quæ Cæſar uſurpabat, ſæpius inclamavit. *Is verò Sanctus eſt*

Cardinales.

Prin-

Princeps, Sanctus Imperator. Cardinalis Cleſelius, cùm Romæ percepiſſet, Auſtria tota pulſos Hæreſeos magiſtros, quod fieri poſſe nunquam ſibi perſuaſerat, in in eas voces erupit. *Id ſanè ſine miraculo fieri haud potuit. Ibo illuc, & præſens intuebor, quæ Deus per Ferdinandum operatur miracula.* Idem ex Vrbe Viennam reverſus, juſſusque à Cæſare, tunc Pragæ morante, tum Vieñæ, tum vicinis in oppidis, arcibusque adiacentibus, Hæreticos libros inquirere, & habentibus auferre: primò hæſit, tumultum veritus popularem; ſed poſitis deinde ob oculos, quæ Deus mira per Ferdinandum egerat, ac agebat, nihil dubitavit opus aggredi. Executus feliciter, prædicavit *Ferdinandi Zelo perfici, quæ humana prudentia non credit fieri poſſe.* Archiepiſcopus Senonenſis Cardi-
nalis

nalis Rochefocaudt, à Virtute & doctrina commendatiſſimus, Societatis Jesy Religioſos aliquot, qui ſuis ſedibus ab Hæreticis pulſi, in Gallias è Germania ſe receperant, de reditu conſolatus, *veſter, inquit, Cæſar vir Deo charus eſt, triumphabit tandem de Hæreticis. Deus nunquam ſinet illum vinci.* Cardinalis Pazman Strigonienſis Archiepiſcopus, & Vngariæ Primas, cùm graviſſimum è Cæſaris obitu ſuum eſſe dolorem ſcripſiſſet, hæc ſuppoſuit. *Neq; aliud me ſolatur, quàm quòd poſt ſanctam mortem, certa beatitudine perfrui optimum Imperatorem non dubitem: & tantum ac talem filium, paternarum virtutum hæredem fore certò mihi perſuaſi.* Tyrnaviæ 27. Febr. 1637.

Reges. Superſunt ipſa prima orbis capita. Qua apud Reges omnes in æſtimatione Ferdinandi virtus fuerit,

fuerit, neceſſe non eſt explicare. Explicârunt illi, publico luctu ob ejus mortem indicto. Ipſe Turcarum Imperator publicũ funus Conſtantinopoli, ingenti pompa paſſus eſt celebrari. Nec ægrè tulit cœnotaphio ſceptra coronaſque imponi, Majeſtatis inſignia. Laudatus eſt, illo non improbante, Conſtantinopoli Cæſar Ferdinãdus oratione funebri, quam pronis auribus excepêre viri primarij, Regumque ac Principum legati. Eleonora Auguſta, cui Cæſaris ſui vita moreſque probè fuêre perſpecti, vix à ſe potuit impetrare, ut pro defuncto oraret. Aſſiduè occurrebat, ſatius eſſe illius implorare patrociniũ, quàm pia pro illo conquirere ſuffragia: illum apud Deum degere, non indigum opis, ſed potentem auxilij.

Clemens VIII. Pont. Max. li- *Summi Pontifices.*

teris ſignatis 18. Martij, Anno 1600. Ferdinandum ſumpto ex Evangelijs præconio, *bonam arborem* nuncupavit. Eodem anno 9. Decembris, cùm ejus Zelum, quo, Deo authore, in Hæreſin exarſerat, commendâſſet, divino planè Spiritu afflatus, ut eventus docuit, ſic ſcripſit. *Deus tecum erit, adjutor fortis, & omnia tua conſilia diriget in viam ſalutis.* Jam Paulus V. anno 1610. Ferdinandi animum *pietate, prudentia, fortitudine, cæteriſq; virtutibus abunde exornatum* pronuntiavit. Anno verò 1616. *Ferdinandi virtutem egregiam eſſe, ac viro Principe, Deumq; timente dignam* aſſeruit. Gregorius XV. exponenti cuidam, quàm piè præclareque Cæſaris Ferdinandi proles educaretur, *Quomodo*, inquit, *non optimè educarentur tam ſancti Imperatoris filij?* Claudamus ſummorum

rum virorum hæc de Ferdinandi virtute elogia, Vrbani VIII. qui hodie toti præeſt Eccleſiæ, teſtimonio, & quidem nobiliſſimo, dignoque & Pontifice, qui dedit, & Ferdinando, de quo dedit. Anno 1634. die 7. Julij, Vrbanus VIII. quodam Brevi, per Malateſtam Ballionium, præſtanti virtute Piſaurenſem Epiſcopum, digniſſimum ſedis Apoſtolicæ in Aula Cæſarea Nuntium, allato, ſic Ferdinandi innocentiam extulit. *Gratias Deo agimus immortales, quòd Cæſari, jam inde ab ineunte ætate, eum virtutis amorem, eamq́; æternorum bonorum cupiditatem injecit, quæ illū ad vitam tot annorum ſpatio innocenter traducendam, impulerunt.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS.

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu